

Hvad vi ved om forældre, der udøver vold

Indsigter fra nordisk forskning

Lev
uden
vold

BARNDOM
UDEN VOLD

Denne rapport er udarbejdet af Lev Uden Vold i samarbejde med Barndom Uden Vold.

Udarbejdet af:

Hannah Neiiendam Rask

Marie Nymand Frederiksen

Alberte Pærremand

Udgivet af:

Lev Uden Vold

Emdrupvej 28A, 3.

2100 København Ø

ISBN: 978-87-85249-06-7

Copyright © 2025 Lev Uden Vold

Gengivelse af uddrag, herunder figurer, illustrationer og tabeller, er kun tilladt mod tydelig kildehenvisning

Forord

Siden 1997 har fysisk vold mod børn været strafbart, og siden 2019 har også psykisk vold i hjemmet været strafbart. Alligevel peger den seneste omfangsundersøgelse fra Børns Vilkår på, at hvert sjette barn i 8. klasse har været udsat for vold fra en forælder det seneste år (Børns Vilkår, 2025). Flere undersøgelser peger på, at det kan have mange konsekvenser for børn at vokse op med vold i hjemmet (Ottosen et al., 2020; Ottosen & Henze-Pedersen, 2021). Selvom der er bred enighed om, at vold mod børn går ud over deres trivsel og udvikling, så mangler der fortsat viden om, hvad der kan føre til, at forældre udøver vold. Denne viden er nødvendig for at kunne tilrettelægge de rette forebyggende og behandlende indsatser og stoppe vold mod børn.

Gennem dette litteraturstudie sætter Lev Uden Vold i samarbejde med Barndom Uden Vold fokus på netop forældre, der udøver vold. Litteraturstudiet samler den viden, der i forvejen findes i en nordisk kontekst, og er den første publikation af flere planlagte undersøgelser, der har til formål at gøre os klogere på forældre, der udøver vold.

Litteraturstudiet har både fokus på forældre, der udøver direkte fysisk og/eller psykisk vold mod deres børn og på forældre, der indirekte udøver psykisk vold mod deres børn ved at udøve vold mod den anden forælder. Rapporten hviler på en gennemgang af 40 studier fra Danmark, Norge, Sverige, Finland og Island. Litteraturstudiet kortlægger den viden, der findes i en nordisk kontekst om, hvad der kan føre til, at forældre udøver vold mod deres børn, samt hvad der har betydning for deres erkendelse og vej til hjælp.

Litteraturstudiet er finansieret af Barndom Uden Vold og udarbejdet af videnskonsulent Hannah Neiiendam Rask, seniorkonsulent Marie Nymand Frederiksen og praktikant Alberte Pærremand.

God læselyst.

Elsebeth Kirk Muff
Direktør, Lev Uden Vold

Indhold

Resumé	7
1. Baggrund og formål	13
1.1 Hvad er forældrevold?	13
2. Metode.....	17
2.1 Databaser og inklusionskriterier	18
2.2 Søgeord og søgestreng	19
3. Risikofaktorer hos forældre, der udøver vold	21
3.1. Alder	21
3.2. Køn	22
3.3. Oprindelsesland.....	23
3.4. Psykisk sundhed	24
3.5. Brug af rusmidler.....	26
3.6. Egne voldserfaringer fra barndommen	26
3.7. Socioøkonomiske vilkår	28
3.8. Familietype	29
3.9. Kriminalitet og voldshistorik.....	30
3.10. Opsummering	31
4. Hvad kan føre til, at forældre udøver vold?.....	33
4.1. Udfordringer med mentalisering.....	33
4.2. Behov for kontrol	34
4.3. Afløb for svære følelser	35
4.4. Opsummering	35
5. Erkendelse, opsporing og vejen til hjælp	38
5.1. Drivkræfter for erkendelse.....	38
5.2. Barrierer for erkendelse	38
5.3. Fagpersoners betydning for vejen til hjælp	41
5.4. Opsummering	43
6. Typologier	45

6.1 Forældre, der udøver vold mod deres børn.....	45
6.2 Forældre, der dræber deres børn.....	47
6.3 Opsummering	48
7. Litteraturliste.....	50

Resumé

Resumé

Litteraturstudiet baserer sig på en systematisk søgning efter nordiske undersøgelser af forældre, der udøver vold mod deres børn. Studiet bygger på 40 lokaliserede studier fra Danmark, Sverige, Norge, Finland og Island.

Formålet er at få viden om, hvilke risikofaktorer der er til stede hos forældre, der udøver vold mod deres børn, hvad der kan føre til, at forældre udøver vold, og hvad der har betydning for deres erkendelse af, at de har brug for hjælp. Forældre, der udøver vold, er en meget forskellig gruppe, og risikofaktorerne skal derfor ikke forstås som forklaringer på, hvorfor volden opstår, men som forhold, der – i samspil med andre belastninger – kan øge risikoen for vold. En særskilt del af litteraturstudiet undersøger, om der i den eksisterende forskning findes typologier, der kan belyse variationen i forældres voldsudøvelse.

Litteraturstudiet fokuserer både på forældre, der udøver direkte fysisk eller psykisk vold mod deres børn, og forældre, der udsætter deres børn for indirekte vold ved, at de er vidne til vold i hjemmet. Desuden inkluderes litteratur om drab på børn, hvilket præsenteres særskilt, da der er væsentlige forskelle i mekanismerne, der fører til henholdsvis vold mod børn og drab på børn.

Risikofaktorer hos forældre, der udøver vold

Generelt er risikofaktorer hos forældre, der udøver vold, velundersøgt i den lokaliserede litteratur, der primært baserer sig på kvantitative studier, der undersøger en større gruppe af børn og/eller forældre. Studierne er ofte enten spørgeskema- eller registerbaserede.

De fremhævede risikofaktorer skal ikke læses som årsagsforklaringer på, hvorfor forældre udøver vold mod deres børn. Årsagerne til voldsudøvelse er komplekse, og der findes ikke enfaktorforklaringer på, hvorfor forældre udøver vold mod deres børn. Vold forekommer i et komplekst samspil mellem kontekstuelle, situationelle og individuelle forhold, hvilket flere af studierne også på forskellig vis fremhæver.

Vi har identificeret følgende risikofaktorer:

- **Alder:** De identificerede studier viser en sammenhæng mellem ung alder hos forældre og udøvelse af vold mod børn.
- **Køn:** Der er både studier, der konkluderer, at det omtrent lige så ofte er mor som far, der udøver direkte vold, men også studier, der finder, at det oftest er fædre, der udøver direkte vold. Til trods for denne forskellighed viser flere studier dog, at det oftest er fædre, der udøver den mest alvorlige fysiske vold.
- **Oprindelsesland:** Studierne fremhæver i varierende grad etnicitet og oprindelsesland som faktorer, der har indflydelse på forældres voldsudøvelse. Flere studier finder en sammenhæng mellem oprindelsesland og forældres udøvelse af vold mod børn, mens et af studierne konkluderer, at forskellene i højere grad kan forklares gennem sociale og økonomiske vilkår end gennem oprindelse i sig selv.

- Psykisk sundhed: Studierne viser en sammenhæng mellem psykiske lidelser hos forældre og udøvelse af vold mod børn.
- Brug af rusmidler: Studierne viser overordnet, at forældre, som har et misbrug af alkohol eller rusmidler, er i større risiko for at udøve vold mod deres børn.
- Egne voldserfaringer fra barndommen: Flere af studierne viser, at voldsudsættelse i barndommen øger risikoen for at udøve vold mod egne børn som voksen.
- Socioøkonomiske vilkår: Studierne viser samlet set en sammenhæng mellem forældres voldsudøvelse og lav indkomst i familien, modtagelse af sociale ydelser, at stå uden for arbejdsmarkedet og generelt økonomiske vanskeligheder i familien. Ligeledes peger studierne på en sammenhæng mellem at have en kort uddannelse og udøve vold mod sine børn. Endeligt er forældre, der er belastede af stress, i øget risiko for at udøve vold mod deres børn, ligesom manglende hjælp til at håndtere problemer i forældreskabet er en risiko for at udøve fysisk vold mod sit barn. Desuden øger vanskeligheder i relationen til barnet sandsynligheden for, at mødre anvender fysisk vold som en del af opdragelsen.
- Familietype: Flere af de identificerede studier finder, at forældre, der er enlige, eller familier, der er i opløsning, er i øget risiko for at udøve vold mod børn.
- Kriminalitet: Et identificeret studie viser, at i de familier, hvor der er vold, har den voldsudøvende forælder oftere en dom for ikke-personfarlig kriminalitet, sammenlignet med familier, hvor der ikke er vold. Det viser desuden, at en forudgående voldshistorik i familien før barnets fødsel øger sandsynligheden for, at barnet udsættes for vold.

Hvad kan føre til, at forældre udøver vold?

Hvad der kan føre til, at forældre udøver vold er ikke særligt belyst i den lokaliserede litteratur, og den viden, der er tilgængelig, baserer sig primært på fædre, der frivilligt har opsøgt behandling for voldsudøvelse mod en partner. Hermed har vi meget lidt viden om fædre, der udøver direkte vold mod deres børn, ligesom vi mangler viden om mødre, der udøver vold, både direkte og indirekte mod deres børn.

Vi har i den identificerede litteratur lokaliseret tre overordnede faktorer, der kan føre til, at forældre udøver vold.

- Udfordringer med mentalisering: Forældre, der udøver vold, kan have svært ved at sætte sig i børnenes sted. De opfatter børnenes handlinger ud fra de følelser, handlingerne igangsætter i dem selv, frem for barnets intention med handlingen. Dette fører fx til, at de opfatter deres børn som særligt svære.
- Behov for kontrol: Forældre, der udøver vold, anser det at have kontrol som en vigtig del af deres forældreskab. Udgangspunktet er, at barnet forstår og respekterer forældrens position fremfor omvendt. Selvom forældrene til en vis grad er bevidste om den negative effekt, voldshandlingerne kan have på deres børn, så retfærdiggør de samtidig handlingerne ud fra, at børnene udfører handlinger, der ikke opfattes som respektfulde eller hensigtsmæssige.

- Afløb for svære følelser: Forældre, der udøver vold, kan have svært ved at håndtere svære følelser. Volden kan være et middel til at få afløb for de svære følelser.

Hvad har betydning for erkendelsen og vejen til hjælp?

Generelt er erkendelse og vejen til hjælp ikke et emne, der er særligt belyst i den lokaliserede litteratur. Der er begrænset viden om, hvad der egentlig hjælper erkendelse på vej, og hvordan man kan motivere forældre til at opsøge hjælp. Flere kvalitative interviewundersøgelser med fædre, der er i behandling for at udøve partnervold, finder, at forældreskabet er en væsentlig drivkraft for motivation og erkendelse af behovet for hjælp, hvorfor den periode, hvor man bliver forælder, kan være et vindue for forandring. Derudover fremhæves ønsket om at være en bedre forælder, end ens egne forældre har været, som en drivkraft for ønsket om forandring, men der peges ikke på andre drivkræfter i den identificerede litteratur.

Herimod fremhæves flere barrierer for erkendelse:

- Skam: Ideer om, hvordan en voldsudøver er, påvirker både forældrene og deres omgivelser, og forældrene opfatter ikke sig selv som en typisk voldsudøver. At søge hjælp for voldsudøvelse indebærer at skulle tage kategorien som "voldsudøver" på sig og kan derfor aktivere følelser af skam.
- Snæver forståelse af vold: En anden barriere, der fremhæves på tværs af studier, er, at forældrene har en snæver forståelse af, hvad vold er. Det kan både handle om, at de primært opfatter vold som fysisk vold, ligesom nogle studier også finder, at forældre vurderer de fysiske voldshandlinger efter alvorligheden og efter formålet med handlingen. Fx ansues mindre fysiske voldshandlinger såsom dask eller at hive i håret ikke som vold. Tilsvarende defineres vold ud fra en intention om at gøre skade.
- Mangelfuld forståelse af egne forældrekompetencer: Flere studier af mænd, der har udøvet partnervold, finder, at mændene ikke tillægger deres voldsudøvelse væsentlig betydning i evalueringen af deres forældreskab, og knap halvdelen af mændene opfatter sig selv som en bedre forælder end gennemsnittet. I evalueringen af deres egne forældrekompetencer lægger de vægt på deres intentioner om at være en god forælder.
- Egne voldserfaringer fra barndommen: Nogle forældre bruger egne voldserfaringer fra barndommen som forklaring på deres egen voldsudøvelse, mens andre fremhæver, at disse oplevelser i barndommen gør dem bedre rustet til forældreskabet. Nogle interviewede fædre peger fx på, at deres oplevelser i barndommen gør dem bedre rustet til forældreskabet end fædre, der ikke har oplevet vold i barndommen. Deres idéer om omsorg for barnet er centreret om fraværet af den samme skadelige opdragelse, de selv havde været udsat for som barn, fremfor tilstedeværelsen af omsorgsfuld adfærd.

Typologier

Der har generelt ikke været meget fokus på typologiseringer i den identificerede litteratur. Vi har således ikke fundet typologier over forældre, der udøver vold generelt.

Litteraturstudiet har derimod identificeret to kategoriseringer af den vold, fædre har udøvet. Disse er begge baseret på børnenes oplevelser af fædrenes handlinger, og hermed børnenes fortolkninger af motiverne bag volden. Der mangler derfor også viden om, hvordan sådanne handlinger kategoriseres ud fra forældrenes perspektiv, hvis vi skal forstå, hvad der driver forældre til at udøve vold.

Den ene typologi identificerer tre typer af voldelige strategier, som fædre bruger mod deres børn. Om typen *dangerous fathering*, beskriver børnene, at faren bruger magt, kontrol, trusler, intimidering, stalking og straf efter separationen fra børnenes mor. Ved *admirable fathering*, skjuler faren sin magt og kontrol bag et ydre karakteriseret af omsorgsfuldhed, overbærenhed, bekymring og italesættelse af sig selv som offer. Den tredje type, *omnipresent fathering*, er en beskrivelse af den mentale og følelsesmæssige tilstand, der opstår hos børnene, som følge af volden. Det er en følelse af, at faren er allestedsnærværende, hvorfor børnene konstant er præget af bekymring, angst og frygt for faren.

Den anden typologi omhandler fædres vold mod mødre. Her identificeres tre typer af oplevelser med vold blandt børnene. *Obedience-Demanding Violence* er blandt andet karakteriseret af farens manglende evne til at regulere sine følelser, hvor påvirkning af alkohol er en central faktor, og børnene udsættes for vold i relation til hans manglende evne til at kunne håndtere en situation, som ikke går efter hans vilje. *Chronic and Mean Violence* beskrives bl.a. som kronisk vold, der ikke er betinget af bestemte situationer, hvorfor den er umulig at undgå. Volden opstår især, når farens behov for kontrol og magt over familien bliver truet. Børnene oplever en konstant frygt for deres far og udtrykker et ønske om ikke at ville have kontakt med ham. *Parenthood-Embedded Violence* relaterer sig til misbrug af alkohol, specifikke situationer og farens personlighed. Børnenes måde at omtale deres far på er modsætningsfyldt, og den voldelige side af deres far virker ikke til at dominere deres billede af ham i relation til den side, som de oplever, bidrager med positiv værdi til deres liv. Farens rolle som forælder og voldsudøver adskilles fra hinanden som to separate karakterer.

Foruden disse typologier, har vi identificeret en typologi vedrørende forældre, der dræber deres børn. De opdeler fænomenet i syv afgrænsede kategorier; 1) Barsedrab mv., 2) Fatal børnemishandling, 3) Psykoser og psykiske lidelser, 4) Pressede livsomstændigheder, 5) Samlivsbrud, 6) Konflikter om børnene, og 7) Krakeleret normalitet.

Videnshuller

Som resultat af litteraturstudiet har vi identificeret følgende videnshuller i litteraturen om forældre, der udøver vold mod deres børn:

- **Voldsformer:** Mange af de identificerede undersøgelser beskæftiger sig udelukkende med fysisk vold eller skelner ikke mellem voldsformer. Dette giver anledning

til at undersøge forældres udøvelse af andre voldsformer nærmere, herunder psykisk vold.

- **Fædre, der udøver direkte vold:** Den tilgængelige viden om, hvad der kan føre til, at forældre udøver vold, samt deres erkendelse af handlingerne som problematiske og deres motivation for at søge hjælp, baserer sig primært på viden om fædre, der udøver indirekte vold mod deres børn og desuden frivilligt opsøger behandling. Dette giver anledning til at undersøge fædre, der udøver direkte vold mod deres børn, og fædre, der ikke frivilligt opsøger behandling.
- **Mødre, der udøver direkte og indirekte vold:** Viden om mødres vold mod børn er endnu mere begrænset særligt i forhold til, hvad der kan føre til, at de udøver vold, samt deres erkendelse af handlingerne som problematiske og motivation til at opsøge hjælp. Der er derfor behov for mere viden om mødres voldsudøvelse – både direkte og indirekte – samt forskellene mellem mødre, der frivilligt og ufrivilligt opsøger behandling.
- **Livssituation:** Der er begrænset viden om, hvordan forældres livssituation kan have indflydelse på udøvelsen af vold samt forældres erkendelse af, at deres handlinger er problematiske og deres motivation for at opsøge hjælp. Den identificerede litteratur relateret til netop dette fokus har i højere grad fokuseret på individuelle psykologiske faktorer frem for sociale og strukturelle forhold. Der mangler derfor viden om, hvordan det hænger sammen med forskellige sociale, kulturelle og socioøkonomiske vilkår, herunder kort uddannelse, økonomiske udfordringer, misbrug, psykiske lidelser eller erfaringer forbundet med en minoritetsetnisk position.
- **Typologier over forældre, der udøver vold:** De få studier, vi har identificeret, foretager kategoriseringer af den vold, fædre har udøvet, frem for typologier over voldelige forældre generelt. Disse studier er desuden baseret på børnenes oplevelser af fædrenes handling, samt børnenes fortolkninger af motiverne bag volden. Dermed mangler der viden om, hvordan voldelige handlinger kategoriseres ud fra forældrenes egne oplevelser og perspektiver, hvilket peger på et behov for undersøgelser, der har forældrene som primære informanter.

Kapitel 1

Baggrund og formål

1. Baggrund og formål

Den nyeste omfangsundersøgelse, der afdækker vold mod børn i hjemmet, estimerer, at 16 procent af børn i 8. klasse har været udsat for fysisk vold det seneste år (Børns Vilkår 2025). Dertil kommer børn, der er udsat for psykisk vold enten direkte eller indirekte i form af at overvære vold mellem deres forældre eller mod deres søskende. Vold mod børn er derfor et hyppigt forekommende fænomen, og vi har relativt meget viden om, hvor skadeligt det er for børn at vokse op med vold i hjemmet. Alligevel ved vi faktisk ikke ret meget om de forældre, der udøver vold, og deres forståelse af den indvirkning, som volden har på deres børn. Generelt har vi i Danmark begrænset viden om, hvad der karakteriserer mennesker, der udøver vold mod deres nærmeste, og ser vi på forældre, er denne viden endnu mere sparsom (Karlsson et. al 2021). For at kunne tilrettelægge de rette forebyggende og behandlende indsatser og stoppe vold mod børn, er det imidlertid nødvendigt at have en grundlæggende viden om, hvorfor forældre udøver vold, samt hvad der har betydning for deres erkendelse af, at deres handlinger er forkerte, og at de har brug for hjælp. Forældre, der udøver vold, er forskellige. Derfor har en særskilt del af litteraturstudiet haft fokus på at afsøge litteraturen for en eller flere typologier, der inddeler forældre, der udøver vold og dermed give os et bedre billede af, hvad der karakteriserer forskellige forældre, der udøver vold. Selvom en typologi altid vil være en forsimplicering af virkeligheden, så kan en typologi give et indblik i forskelligheder blandt forældre og hermed også behovet for forskellige forebyggende og behandlende indsatser.

Overordnet ønsker vi med dette litteraturstudie at afdække:

- Hvilke risikofaktorer er forbundet med forældre, der udøver vold?
- Hvad kan føre til at forældre udøver vold?
- Hvad har betydning for forældres erkendelse af, at de har brug for hjælp?
- Hvordan kan vi opdele forældre i meningsfulde typologier?

1.1 Hvad er forældrevold?

Vold fra forældre mod børn omfatter forskellige former for vold og omsorgssvigt – ofte i kombination med hinanden. Det kan være svært at adskille de forskellige voldsformer fra hinanden – særligt når vi undersøger forældrevold. Børn er afhængige af deres forældre for beskyttelse, og derfor vil en aktiv voldsudøvelse mod barnet altid også medføre en form for omsorgssvigt, fordi barnet ikke har nogen at støtte sig til eller søge beskyttelse hos (Mohlaupt, 2024).

I denne gennemgang af nordisk litteratur fokuserer vi både på børn, der er direkte udsat for vold fra deres forældre eller omsorgspersoner, og børn, der indirekte er udsat for vold ved at være vidne til den i hjemmet. Det gør vi af flere årsager. For det første viser undersøgelser, at det er mindst lige så skadeligt for børn at være vidne til vold mellem deres forældre eller omsorgspersoner, som hvis børnene selv er udsat for volden (Ottosen et al., 2020). For det andet har der været kritik af, at partnervold og direkte vold mod børn anskues som to adskilte fænomener. Fx viser en svensk og engelsk analyse af politik og forskning på området, at i både forskning og i politik anses vold mod kvinder og vold mod børn som to separate sfærer, der har forskellige årsager og derfor forskellige professionelle tilgange. Forskerne argumenterer dog for, at idéen om, at vi kan adskille den vold, kvinder udsættes for, fra den vold børn udsættes for, er konstrueret (Eriksson & Hester, 2001). At der derimod findes et

overlap, afspejles i opgørelser på området. Fx finder et norsk studie, at knap en tredjedel af de mænd, der angiver at have udøvet fysisk vold mod deres partner, også har udøvet fysisk vold mod deres børn (Mohaupt & Duckert, 2016). Vi har ikke fundet tilsvarende opgørelser af overlappet mellem kvinder, der udøver partnervold og mødre, der udøver vold mod deres børn, da mødres voldsudøvelse generelt er underbelyst i den lokaliserede litteratur. En mindre norsk interviewundersøgelse med syv mødre, der har udøvet direkte vold mod deres børn, peger dog tilsvarende på et overlap mellem mødres vold mod børn og både udsættelse og udøvelse af partnervold (Kruse & Bergman, 2014).

Med dette projekt ønsker vi således at afdække eksisterende viden om forældre, der enten direkte eller indirekte udøver vold mod deres børn, uden at lægge stor vægt på, om volden også udøves direkte mod barnet. I de tilfælde, hvor det har betydning for forståelsen af resultaterne fra de lokaliserede studier, fremhæver vi dog, om der er tale om direkte eller indirekte vold. Selvom indirekte og direkte vold kan have lige alvorlige konsekvenser for børn, kan der ligge forskellige legitimeringer og tanker bag, hvorfor det i nogle tilfælde har betydning for forståelsen af studiernes resultater at fremhæve forskellen. Det betyder også, at når vi bruger termer som 'forældre, der udøver vold mod deres børn,' kan det henvise til direkte vold, indirekte vold, eller begge dele. Når vi i stedet skriver 'fædre/ mødre, der udøver vold mod deres børn', mener vi den direkte vold, og når vi skriver 'børn, der har været vidne til vold' eller 'forældre, der udøver partnervold', mener vi indirekte vold. Vi fremhæver kun denne skelnen, der hvor det har betydning for forståelsen af væsentlige pointer.

Den direkte vold mod barnet omfatter i denne litteraturgennemgang fysisk og psykisk vold. Forældres fysiske vold mod børn kan f.eks. være at blive klemt, rystet eller slået med en flad hånd, eller blive sparket eller slået med en genstand. Psykisk vold mod børn forstås som aktive handlinger, der krænker barnets integritet, uden der bruges fysisk magt. Det kan f.eks. være et gentagende mønster af skæld ud, krænkelser eller trusler (Mohaupt, 2024). I nærværende gennemgang af nordisk litteratur har vi ikke fokus på seksualiseret vold mod børn, da det er vores antagelse, at seksualiseret vold mod børn kan udløses af andre mekanismer end den fysiske og psykiske vold. Ligeledes peger norske praksiserfaringer på, at seksualiseret vold bør ses som sin egen sagstype, da den også kan være sværere for kommunale sagsbehandlere at håndtere (Bredal et al., 2024).

I nogle af de inkluderede studier bruges termen "opdragelsesvold" til at betegne instrumentel vold, der udøves med det formål at opdrage på barnet (se fx Rayce et al., 2016). Når vi henviser til disse studier, bruger vi ligeledes termen opdragelsesvold. Det er dog samtidig en term, som er kritiseret for at være kunstig, idet det antages, at volden udelukkende er instrumentel. Men den instrumentelle vold vil ofte også indeholde svære følelser, ligesom al vold også på sin vis tjener et formål og hermed også vil være instrumentel i større eller mindre grad (Kruse & Bergman, 2014).

Forskelle og ligheder mellem vold og barnedrab

Der er diskussioner om, hvorvidt barnedrab kan ses som den mest ekstreme form for vold eller som en separat kriminel handling. Nogle af de lokaliserede undersøgelser om drab på børn påpeger, at både årsager til og forebyggelse af henholdsvis vold mod børn og drab af børn bør adskilles. Et svensk studie, der gennemgår sagsdokumenter for 70 sager om drab på børn, finder, at det kun er i lidt over en tiendedel af sagerne, at barnet er blevet udsat for vedvarende vold forud for drabet. Dette indikerer, at forældrene er vidende om, at deres

handlinger medfører døden og ikke udøver volden for at straffe eller disciplinere barnet. Dermed argumenterer forskerne for, at forklaringerne på, hvorfor forældre dræber deres børn, er forskellige fra, hvorfor forældre udøver andre former for vold end fatal vold. Desuden påpeger de, 1) at motivet for drabet oftere er relateret til konflikter mellem forældrene end mellem barn og forælder, 2) at der ikke altid er bevis for, at de børn, der bliver dræbt, har en langvarig historie med vold mod dem, der leder op til drabet, og 3) at der ikke er meget evidens for, at risikofaktorer vedrørende vold mod børn er gældende vedrørende dødelig vold mod børn.

De refererer desuden til adskillige undersøgelser, der kun finder små procentandele af børn, der er blevet slået ihjel på baggrund af ikke-intentionel dødelig vold (Sundwall et al., 2024). Tilsvarende konkluderer et svensk, kvantitativt studie, der sammenligner en gruppe af forældre, der har dræbt deres børn med en tilsvarende kontrolgruppe fra den generelle svenske befolkning, at forebyggelse af drab på børn bør fokusere på andre risikofaktorer, end dem, der gør sig gældende for vold i nære relationer. De bygger denne indsigt på, at velkendte risikofaktorer for vold i nære relationer som stofbrug eller en historik med voldelig kriminalitet, viste sig at være mindre almindeligt blandt gerningspersoner, der har slået børn ihjel end gerningspersoner, der har slået voksne mennesker ihjel (Lysell et al., 2014).

Et andet svensk studie, der gennemgår sagsdokumenter for sager om barnedrab, vurderer dog, at når barnet er blevet dræbt med skud, kniv, kvælning eller gas, har intentionen været at dræbe barnet. Hvis dødsårsagen derimod har været fysisk vold i form af slag med døden til følge, vurderer de, at intentionen har været at disciplinere barnet eller f.eks. stoppe dets gråd, og altså ikke dræbe det (Temrin, 2024).

Når vi alligevel har inkluderet studier om drab på børn i denne litteraturgennemgang er det fordi, der kan være overlap mellem drab og vold – f.eks. når gerningspersonen udøver vold mod et barn enten over længere tid eller ved en enkelt episode, der medfører døden. Alvorlig vold mod børn kan altså i nogle tilfælde føre til, at børn dør som følge af den vold, de udsættes for ((Mohaupt, 2024). Derfor er det vigtigt at have blik for, hvor alvorlige konsekvenserne af vold kan blive. For at tage forbehold for forskellene mellem vold og drab på børn er viden indenfor de forskellige områder, der handler om børnedrab, beskrevet særskilt i nærværende rapport.

Kapitel 2

Metode

2. Metode

Litteraturstudiet er baseret på en systematisk søgning efter nordiske undersøgelser af forældre, der udøver direkte eller indirekte vold mod deres børn. Vi fokuserer på undersøgelser fra Norden (Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige), fordi de nordiske lande har ligheder særligt angående samfundsstruktur og velfærdssystem, hvorfor viden om årsager, erkendelse og motivation må antages at kunne overføres til en dansk kontekst. Søgningen har særligt haft fokus på risikofaktorer og på, hvorfor forældre udøver vold samt hvad der har betydning for deres erkendelse af, at deres handlinger er forkerte, og at de har brug for hjælp. Sekundært har vi været interesserede i undersøgelser, der opdeler forældre, der udøver vold mod deres børn, i meningsfulde typologier. Formålet med litteratursøgningen er ikke at afdække omfanget og karakteren af den eksisterende litteratur. Det er derfor heller ikke et formål at identificere al relevant litteratur, men at identificere nok til at besvare undersøgelsens overordnede undersøgelsesspørgsmål.

Tabel 1. Oversigt over den identificerede litteratur

Metode	Referencer	Antal
Danmark		
Kvantitativ	(Aner et al., 2023; Christoffersen & Soothill, 2003; Elklit et al., 2023; Lyk-Jensen et al., 2017; Rayce et al., 2016; Volsing & Rasmussen, 2020)	6
Kvalitativ	(Johansen et al., 2023)	1
Mixed-Methods	(Heide Ottosen et al., 2022)	1
Danske studier i alt: 8		
Sverige		
Kvantitativ	(Annerbäck et al., 2010; Lindell & Svedin, 2001; Lysell et al., 2014; Miller et al., 2014; Temrin et al., 2011)	5
Kvalitativ	(Bruno & Eriksson, 2023; Cater & Sjögren, 2016)	2
Mixed-Methods	(Hedlund et al., 2016; Sundwall et al., 2024; Temrin, 2024)	3
Svenske studier i alt: 10		
Norge		
Kvantitativ	(Askeland & Heir, 2014; Ranguel Askeland et al., 2012)	2
Kvalitativ	(Kruse & Bergman, 2014; Haland et al., 2016; Mohaupt & Duckert, 2016; Mohaupt et al., 2020; Mohaupt et al., 2021)	5
Mixed-Methods	(Bredal et al., 2024)	1
Norske studier i alt: 8		
Finland		
Kvantitativ	(Ellonen et al., 2017; 2023; Felson et al., 2015; Hurme et al., 2008; Leppäkoski et al., 2024; Peltonen et al., 2014; Sariola & Uutela, 1992)	7
Kvalitativ	(Ellonen et al., 2018; Veteläinen et al., 2013; Katz et al., 2020)	3
Mixed-Methods	(Haapasalo & Petaja, 1999; Kauppi et al., 2010)	2
Finske studier i alt: 12		
Island		
Kvalitativ	(Guðjónsdóttir & Berggren, 2024; Guðjónsdóttir & Stanley, 2024)	2
Islandske studier i alt: 2		

2.1 Databaser og inklusionskriterier

Vi har søgt efter litteratur på dansk, svensk, norsk og engelsk i følgende forskningsdatabaser:

- Web of Science
- Scopus
- PsycInfo
- Sociological Abstracts

Web of Science og Scopus kan betegnes som paraplydatabaser, hvilket gav os mulighed for at søge efter litteratur på tværs af videnskabelige felter. PsycInfo og Sociological Abstracts er fag-specifikke databaser for videnskabelig litteratur indenfor henholdsvis psykologi og sociologi og herunder relaterede discipliner i socialvidenskaben. Med søgninger i disse databaser fokuserer vi dermed primært på psykologisk, sociologisk, socialvidenskabelig eller kriminologisk forskning. Vi har valgt dette afsæt som en relevant afgrænsning, der understøtter besvarelsen af undersøgelsesspørgsmålene, men vi har samtidig vurderet supplerende litteratur, som er identificeret via de tværdisciplinære databaser.

Derudover har vi søgt efter litteratur i følgende databaser, forskningsinstitutioner og biblioteker:

- Det Nationale Forsknings- og Analysecenter (VIVE)
- Statens Institut for Folkesundhed (SIF)
- Velferdsforskningsinstituttet (NOVA)
- Program och metoder for föräldreskapsstod (MFoF)
- Nationalt Centrum för Kvinnofrid (NCK)
- Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS)
- Barnafriid Kunnskapsportalen
- Ungsinn
- Alternativ til Vold

I disse databaser er det ikke muligt at lave bloksøgninger, hvorfor der i stedet blev søgt ad flere omgange på forskellige nøgleord om vold mod børn. Udover søgningen i databaserne har vi forholdt os åbne overfor litteratur, som artiklerne henviser til. Litteraturen udgøres samlet set af bøger, rapporter, videnskabelige artikler og vidensopsamlinger og er udvalgt med udgangspunkt i de nedenstående inklusions- og eksklusionskriterier:

Tabel 2. Inklusions- og eksklusionskriterier

Kriterium	Inklusion	Eksklusion
Årstal	1900-2024	Studier udenfor disse årstal
Sprog	Dansk, svensk, norsk, engelsk	Andre sprog
Kontekst	Alle nordiske lande	Lande udenfor norden
Metode	Kvalitative og kvantitative undersøgelser, vidensopsamlinger, evalueringer/ beskrivelser af projekter og indsatser.	Andre metoder.
Målgruppe	Forældre, der udøver/ har udøvet vold mod deres børn, mens børnene var under 18 år. Både direkte mod barnet og/ eller mod den anden forælder, mens barnet har været i	Andre målgrupper.

	hjemmet. Desuden forældre der har slået deres børn ihjel eller forsøgt herpå. Hertil børn, der har oplevet direkte vold fra en forælder eller indirekte, fordi de har været vidne til vold mellem deres forældre.	
Kvalitet	Transparens i empiriske undersøgelser herunder metode, rekruttering og analyse.	Ingen eller mangelfuld metodebeskrivelse.

2.2 Søgeord og søgestreng

Søgestrategien er baseret på en bloksøgning ved hjælp af de booleske operatører OR og AND. De fire blokke og benyttede søgeord er præsenteret i Tabel 3 *bel* 3. For at sikre undersøgelsernes relevans fremsøgte vi kun referencer, hvor søgeordene fremgik i artiklens abstract. Vi foretog søgningen i november 2024.

Tabel 3. Søgeord

Sprog	Vold i nære relationer	Forældre	Voldsudøver	Land
Dansk	Vold, overgreb, mishandling, "vold i nære relationer", "vold i familien", børnemishandling, "vold mod børn", "overgreb mod børn", "vold i hjemmet", forældrevold, familievold, opdragelsesvold, partnervold, hustruvold	forældr*, opdragelse*, børneopdragelse, far, fædr, faderskab, mor, mødr, moderskab, plejeforældr*, familie		Danmark, dansk*, Sverige, svensk*, Norge, norsk*, Finland, finsk*, Island, islandsk*
Svensk	Våld, Övergrepp, misshandlad, "våld i nära relationer", "Våld i familjen", "våld i hemmet", Barnmisshandel, "Våld mot barn", "Misshandel mot barn", "övergrepp mot barn", "Föräldrevåld", Familjevåld, partnervåld	Föräldr*, Barnuppfostran*, Pappa, Pappor, Fäder*, Mamma, Mödrar, Mammor, Moder*, Fosterförälder*, Familj		Danmark, danska*, Sverige, svenska*, Norge, norsk*, Finland, finsk*, Island, islandsk*
Norsk	Vold, overgrep, mishandling, «vold i nære relasjoner», «Vold i familien», Barnemishandling, «Mishandling mot barn», «Vold mot barn», «Overgrep mot barn», «vold i hjemmet», Foreldrevold, Familievold, Partnervold	Foreldr*, Oppdragelse, Barneoppdragelse, Pappa, Fedre, Farskap, Mamma, Mødre, Morskap, Fosterforeldr*, Familie		Danmark, dansk*, Sverige, svensk*, Norge, norsk*
Engelsk	Violence, mistreatment, maltreatment, "violence in intimate relationships", "domestic violence", "violence in close relationships", "interpersonal violence", IPV, "family violence", "intrafamily violence", "violence in the family", "violence in the home", "child abuse", "Child Maltreatment", "violence against children", "abuse against children", "parental violence", "Parental abuse", "intimate partner violence"	parent*, "Parenting skills", "Parenting program", "Parent training", "Parenting intervention", father*, fatherhood, Paternity, mother*, motherhood, Maternity, "foster parent"	Perpetrat*, abuser, abusive*, violent, "abusive behavior", "abusive personality", assaulter*	Denmark, Danish*, Sweden, Swedish*, Norway, Norwegian*, Finland, Finnish*, Iceland*

Det er udelukkende det engelske spor, der er blevet brugt til at lave bloksøgning i de fire forskningsdatabaser, da størstedelen af relevant litteratur i disse databaser er publiceret på engelsk. Søgeordene på de tre andre sprog er benyttet til at søge på nøgleord i databaser ved de forskellige forskningsinstitutioner og biblioteker.

Kapitel 3

Risikofaktorer hos forældre, der udø- ver vold

3. Risikofaktorer hos forældre, der udøver vold

Nærværende kapitel beskriver forskellige risikofaktorer, der enten er associeret med en øget risiko for, at forældrene udøver vold, eller som undersøgelser peger på, har betydning for den vold, der udøves. Kapitlet beskriver viden om alder, køn, oprindelsesland, psykisk sundhed, brug af rusmidler, egne voldserfaringer fra barndommen, socioøkonomiske vilkår, familietype og kriminalitet. Generelt er risikofaktorer hos forældre, der udøver vold, velundersøgt i den lokaliserede litteratur.

Kapitlet er primært baseret på kvantitative studier, der undersøger en større gruppe af børn og/eller forældre. Studierne er ofte enten spørgeskema- eller registerbaserede. De afsnit i kapitlet, der omhandler forældre, der dræber deres børn, er dog primært baseret på mixed-methods studier, der gennemgår forskellige sagsdokumenter fra sager om børn, der er blevet dræbt.

Kapitlet inkluderer i alt 29 artikler; 8 er danske, 8 er svenske, 3 er norske, 10 er finske. Ud af de 29 artikler er 20 baseret på kvantitative data, 3 er kvalitative og 6 er baseret på mixed methods. Første gang vi nævner et studie, beskriver vi kort dets metode, hvorefter vi blot refererer til studiet som f.eks. ”det finske studie baseret på en spørgeskemaundersøgelse”.

3.1. Alder

Flere nordiske studier har undersøgt alderen hos de forældre, der udøver direkte vold mod deres børn. En svensk undersøgelse af politi- og retsdokumenter i sager, hvor børn har været udsat for vold fra en forælder, finder, at forældrenes alder varierer mellem 21-53 år, og at forældrene har en gennemsnitsalder på 35 år (Lindell & Svedin, 2001). To af de identificerede studiers resultater viser, at der er en sammenhæng mellem en ung alder hos forældre og udøvelse af vold mod børn (Lyk-Jensen et al., 2017; Ellonen et al., 2023). En dansk undersøgelse, baseret på registerdata fra syv kohorter af børn født i 1997-2003 samt deres forældre, viser, at gennemsnitsalderen for både far og mor i familier, hvor der er vold, er yngre end i familier, hvor der ikke er vold (Lyk-Jensen et al., 2017). I tråd med den danske undersøgelses fund, viser et finsk studie, baseret på registerbaserede oplysninger om forældrenes socioøkonomiske status og politirapporter om vold for alle finske børn født mellem 1997-2017, at en yngre alder hos forældre er associeret med større risiko for, at barnet bliver offer for vold udøvet af forældrene (Ellonen et al., 2023).

I forhold til drab på børn, viser to af de identificerede undersøgelser en sammenhæng mellem forældrenes alder og typen af drab. En nyere dansk gennemgang af 126 sager om drab på børn finder, at gerningspersonen er i 20'erne i de fleste af de tilfælde, hvor barnet dræbes umiddelbart efter fødslen, eller hvor barnet dør som følge af mishandling eller vold, mens det i gennemsnit er knap 16 måneder¹ (Heide Ottosen et al., 2022). Et finsk studie, baseret på sagsdokumenter for 48 sager, hvor mødre har dræbt eller forsøgt at dræbe deres børn,

¹ Barnets alder er omregnet fra år til måneder ved egen beregning. Den originale angivelse af barnets alder er 1,3 år.

finder tilsvarende, at ved drabene, der bliver begået indenfor barnets første 24 timer, er moren ofte ung, mens hun ofte er ældre ved drab på ældre børn (Haapasalo & Petaja, 1999). Den danske forløbsundersøgelse viser desuden, at gerningspersonen i gennemsnit er i start 40'erne i de tilfælde, hvor barnet slås ihjel i forlængelse af forældrenes samlivsbrud og medfølgende (familieretlige) konflikt om barnet, eller hvor drabet bliver udløst af udsigten til en truende fremtid fx på grund af alvorlige økonomiske problemer. I disse tilfælde er barnet gennemsnitligt henholdsvis 5,1 år og 9,5 år (Heide Ottosen et al., 2022).

3.2. Køn

Køn har en central betydning, når vi undersøger vold i nære relationer. Ser vi på udøvelsen af partnervold, så viser undersøgelser, at selvom mænd også bliver udsat for alvorlig partnervold, så er der flere mænd, der udøver partnervold, og det er også mænd, der udøver den mest alvorlige form for partnervold. (Se fx Ottosen & Østergaard, 2022; Algren & Laursen, 2022; Aner et al., 2024).

Ser vi på direkte vold mod børn, er der både studier, der konkluderer, at det omtrent lige så ofte er mor som far, der udøver vold, men også studier, der finder, at det oftest er fædre, der udøver vold. Et svensk studie, baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt elever i folkeskolen og gymnasiet, finder, at der er nogenlunde samme andel af mødre og fædre, der udøver vold mod deres børn (Annerbäck et al., 2010). Det finske registerbaserede studie af forældres socioøkonomiske status og politirapporteret vold mod egne børn, finder, at det oftere er fædre, der udøver vold mod deres børn (Ellonen et al., 2023). Begge undersøgelser beskæftiger sig kun med fysisk vold. Ser vi på børn, der har været vidne til vold mod børn mellem deres forældre, viser et svensk studie, baseret på en nationalt repræsentativ undersøgelse, at varigheden af eksponeringen for at være vidne til volden i gennemsnit var en periode på otte år – de børn, som rapporterede, at volden udelukkende var begået af deres fædre, havde en signifikant kortere eksponeringstid end dem, der rapporterede vold begået af begge forældre (Miller et al., 2014). Denne undersøgelse beskæftiger sig med både psykisk og fysisk vold, men skelner ikke mellem voldsformerne i deres resultater.

Selvom der er forskel i, hvorvidt studier viser, at det oftest er mødre eller fædre, der udøver vold mod deres børn, viser flere studier, at det oftest er fædre, der udøver den mest alvorlige fysiske vold (Sariola & Uutela, 1992; Annerbäck et al., 2010; Miller et al., 2014; Felson et al., 2015). En finsk spørgeskemaundersøgelse blandt 15-årige skoleelever konkluderer, at fædre oftere udøver grovere fysisk vold i form af slag med knytnæve, spark eller trusler med våben, mens mødre oftere udøver fysisk vold i form af skub og slag med flad hånd (Sariola & Uutela, 1992). Den svenske spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskole- og gymnasieelever finder tilsvarende, at fædrene er overrepræsenterede i sager, hvor børn er blevet udsat for fysisk vold flere gange, og at den vold, fædrene udøver, er mere alvorlig (Annerbäck et al., 2010). Ligeledes finder det svenske studie, baseret på en nationalt repræsentativ undersøgelse af børn, der har været vidne til vold mellem deres forældre, at den vold, fædrene begik mod mødrene var af mere grov karakter, end den vold mødrene begik mod fædrene (Miller et al., 2014). Det samme peger et finsk studie på, der baserer sig på en national repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt unge i alderen 12-16 år. Studiet finder, at mænd dobbelt så ofte er fysisk voldelige mod deres partner og også oftere end kvinder bruger grov vold. Studiet finder dog også, at kvinder er mere konsistente i deres voldelige adfærd end mænd. Hvis kvinder er voldelige mod deres partner, er de oftere også voldelige mod deres børn, end mænd er. Desuden finder de, at kvinder, der udøver vold mod deres

børn, har større sandsynlighed for at udøve grov vold mod partneren end mindre grov vold – hvilket ikke gør sig gældende for mænd (Felson et al., 2015).

Hvor nogle studier primært undersøger kønnede karakteristika ved de voldsudøvende forældre, ser andre studier nærmere på de mønstre, der viser sig i forhold til kønnet på de børn, der udsættes for volden. Den svenske undersøgelse af politi- og retsdokumenter i sager, hvor børn har været udsat for fysisk vold fra en forælder, finder, at flest fædre udøver fysisk vold mod drenge, mens flest mødre udøver fysisk vold mod piger (Lindell & Svedin, 2001).

Når det kommer til drab på børn, er der også forskel på, hvorvidt undersøgelser finder, at det oftest er mødre eller fædre, der slår deres børn ihjel. Et finsk studie, der gennemgår 200 drab på børn fra 1970-1994, konkluderer, at drabet i størstedelen af tilfældene er begået af en kvinde (Kauppi et al., 2010). To forskellige svenske studier, der henholdsvis gennemgår 70 sager (Sundwall et al., 2024) og 90 sager (Hedlund et al., 2016), finder derimod, at drabet i størstedelen af tilfældene er begået af en mand. Den nyere danske gennemgang af 126 sager om drab på børn viser ligeledes, at gerningspersonen i knap to tredjedele af sagerne om drab på børn er en far eller en stedfar (Heide Ottosen et al., 2022). Mens både danske og udenlandske undersøgelser tidligere har vist, at det i højere grad er mødre end fædre, der dræber deres børn, viser nyere studier altså, at fædre lige så ofte eller oftere er gerningspersonen (Heide Ottosen et al., 2022).

Køn har også betydning for alderen på barnet ved drabstidspunktet. Flere af de førnævnte nordiske studier, der gennemgår sagsakter for sager om drab på børn, viser, at børnenes alder ved drabstidspunktet er væsentligt lavere for mødre end for fædre – mødre er oftere gerningsperson, når børnene er små, mens fædre hyppigere begår drab, når børnene er ældre (Heide Ottosen et al., 2022; Kauppi et al., 2010; Sundwall et al., 2024). Der er også kønnede forskelle i, hvilken type af barnedrab, forælderen begår. Flere mænd end kvinder begår såkaldte *familicides*, hvor både børn og den anden forælder eller et andet familiemedlem dræbes (Sundwall et al., 2024; Hedlund et al., 2016; Heide Ottosen et al., 2022), mens flere kvinder end mænd begår drab på barnet indenfor de første 24 timer efter fødslen (Heide Ottosen et al., 2022). De nordiske gennemgange af dokumenter i sagerne om barnedrab viser også, at der er flere mænd end kvinder, der begår selvmord efter drabet på deres barn (Kauppi et al., 2010; Sundwall et al., 2024; Hedlund et al., 2016).

3.3. Oprindelsesland

Studier, der undersøger vold mod børn, fremhæver i varierende grad etnicitet og oprindelsesland som faktorer, der har indflydelse på forældres voldsudøvelse. Flere af de identificerede studier konkluderer overordnet, at der er en sammenhæng mellem oprindelsesland og forældres udøvelse af vold mod børn (Lindell & Svedin, 2001; Annerbäck et al., 2010; Lyk-Jensen et al., 2017; Ellonen et al., 2023), mens et af studierne konkluderer, at det ikke er etnisk oprindelse eller indvandrerstatus, men derimod socioøkonomiske forhold, der forklarer forskellene (Rayce et al., 2016). I det følgende udfolder vi studierne forskellige nuancer.

Den danske undersøgelse, baseret på registerdata (fra hospitals- og kriminalregistre) fra syv kohorter af børn født i 1997-2003 samt deres forældre, viser, at i de familier, hvor der er

vold, har forælderen oftere anden etnisk baggrund end dansk, end i familier, hvor der ikke er vold (Lyk-Jensen et al., 2017). Den svenske undersøgelse af politi- og retsdokumenter i sager, hvor børn har været udsat for vold fra en forælder, viser ligeledes, at der er en overrepræsentation af forældre med anden etisk baggrund end svensk, der har udøvet vold mod deres børn. Dette viser sig som en otte gange større sandsynlighed for, at børn, der er født udenfor Sverige og senere immigreret dertil, bliver udsat for vold af deres forældre sammenlignet med etnisk svenske børn. Studiet forklarer forskellen med, at der i forvejen er øget risiko for social isolation i disse familier, samt at børnene og deres forældre har forskellige niveauer af tilpasning til det svenske samfund, hvilket kan lede til kontroverser (Lindell & Svedin, 2001). Den svenske spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskole- og gymnasielever finder ligeledes en sammenhæng mellem forældre født udenfor Sverige og vold mod børn, også efter justering for variable som forældres beskæftigelsesstatus og boligforhold. Forfatterens bud på sammenhængen går bl.a. på, at denne befolkningsgruppe i nogle tilfælde lever under forringede sociale forhold eller har flere individuelle udfordringer, der enten stammer fra oplevelser, de har haft i deres hjemland eller fra deres position som minoritet i Sverige (Annerbäck et al., 2010). Det finske registerbaserede studie af forældres socioøkonomiske status og politirapporteret vold mod deres børn, finder ligeledes, at børn, der har en forælder, som er født udenfor Finland, er i øget risiko for at blive udsat for vold (Ellonen et al., 2023).

Det er dog ikke alle studier, der har fundet oprindelsesland som en lige så klar risikofaktor. En forløbsundersøgelse udarbejdet af SFI (nu VIVE), baseret på data fra danske børn og deres familier, som undersøger det, de kalder for opdragelsesvold - dvs. forældres brug af vold i forbindelse med opdragelse af barnet - viste en anden tendens. Undersøgelsen viser, at der er en lille, men signifikant større andel af unge med anden oprindelse end dansk, der er blevet straffet med det, de definerer som opdragelsesvold, men at denne forskel forsvinder, når der kontrolleres for socioøkonomiske forhold. Forfatterne konkluderer dermed, at det ikke er etnisk oprindelse eller indvandrerstatus, men derimod socioøkonomiske forhold, der kan forklare den øgede andel (Rayce et al., 2016).

Når det kommer til forældre, der dræber deres børn, viser den nyere danske gennemgang af 126 sager om drab på børn, at flertallet af drabene blev begået af forældre med dansk oprindelse. Undersøgelsen sammenligner dog også gerningspersonernes oprindelsesbaggrund med befolkningen generelt, og her viser det sig, at der er en relativt større andel af gerningspersoner med indvandrer- eller efterkommerstatus end med dansk oprindelse (Heide Ottesen et al., 2022).

3.4. Psykisk sundhed

Flere studier viser en sammenhæng mellem psykiske lidelser hos forældre og udøvelsen af vold (Rayce et al., 2016; Askeland & Heir, 2014). Bl.a. finder den danske forløbsundersøgelse, som undersøger mødres brug af fysisk vold i forbindelse med opdragelsen af deres børn, at der er en lidt større andel af mødre med psykiske problemer, der har udøvet fysisk vold, end mødre uden psykiske problemer (Rayce et al., 2016). Et norsk studie, der baserer sig på organisationen Alternativ Til Vold's (ATV) behandlingsindsats til mænd, der udøver vold, finder, at størstedelen af mændene (70,9 %) opfylder de diagnostiske kriterier for mindst én psykiatrisk diagnose; mest udbredt er symptomer på svær depression (Askeland & Heir, 2014).

Andre studier identificerer forskellige funktionsnedsættelser hos børn som en risikofaktor for vold. Det danske registerbaserede studie af ni kohorter af børn, finder, at ud af de børn, der var blevet udsat for vold, var børn med handicap overrepræsenterede. Især fire typer af handicap udgjorde en større risiko for at blive udsat for vold: ADHD, hjerneskade, talevanskeligheder og fysiske handicap – at have flere handicap, øgede risikoen for vold i en yderligere grad. Forfatterne konkluderer dog, at familiernes sociale risikofaktorer spiller en stærkere rolle end handicappene i sig selv, idet risikoen for voldsudøvelse ved de fire handicap varierer, når der justeres for andre risikofaktorer, såsom forældrenes egne voldserfaringer, familiebrud, anbringelser af børn, arbejdsløshed, teenagemoderskab og brug af rusmidler (Elklit et al., 2023). Den svenske spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskole- og gymnasielever finder tilsvarende, at det at have et barn med et psykisk handicap eller en kronisk sygdom kan stille øgede krav til forældrene og belaste familien yderligere, hvorfor det udgør en risikofaktor for, at børn udsættes for vold (Annerbäck et al., 2010).

Når det kommer til sager, hvor forældre dræber deres børn, spiller psykisk sygdom ofte en rolle i sagerne. Flere studier viser, at der er en sammenhæng mellem at slå sit barn ihjel og psykiske lidelser (Heide Ottosen et al., 2022; Lysell et al., 2014; Temrin, 2024). Den nyere danske gennemgang af 126 sager om drab på børn finder bl.a., at sammenlignet med befolkningen som helhed var andelen af gerningspersoner med en psykiatrisk diagnose højere end andelen uden (Heide Ottosen et al., 2022). Det svenske, kvantitative studie, der sammenligner en gruppe af 151 forældre, der har dræbt deres børn, med en tilsvarende kontrolgruppe fra den generelle svenske befolkning, finder hertil, at psykotiske eller affektive psykiske lidelser, personlighedsforstyrrelser og tidligere selvmordsforsøg er mere almindelige blandt forældre, der har dræbt deres børn, selv efter at der er taget højde for andre socioøkonomiske faktorer, der ellers kunne have influeret sammenhængen (Lysell et al., 2014). Yderligere finder et andet svensk studie, der gennemgår samtlige opklarede sager om fædres drab på deres børn i perioden 1965-2009, at 40 % af børnene blev dræbt af fædre, der var diagnosticeret med mentale helbredsproblemer forud for drabet (Temrin, 2024).

Hvor de nævnte studier peger på en overrepræsentation af psykisk sygdom generelt, undersøger andre studier nuancerne i, hvilke specifikke psykiske lidelser, der gør sig gældende. Det finske studie, der gennemgår 200 drab på børn, finder, at for en delgruppe af forældrene, som de undersøger nærmere, er psykose eller psykotisk depression diagnosticeret i henholdsvis 51 % af sagerne, hvor mor var gerningsperson og i 20 % af sagerne, hvor far var gerningsperson (Kauppi et al., 2010). Det svenske studie, der gennemgår 90 sager om forældres drab på børn, finder, at lidt under en tredjedel af de forældre, der dræber deres børn, har en personlighedsforstyrrelse eller en psykotisk lidelse, lidt mindre end en femtedel har en autisme-spektrumslidelse, mens det er relativt sjældent, at de har været indlagt på en psykiatrisk afdeling. Lidt over en fjerdedel har tidligere forsøgt selvmord eller udøvet selvskade (Hedlund et al., 2016).

Samtidig viser forskningen, at der er en sammenhæng mellem typen af barnedrab og psykiske lidelser. Det finske studie, der gennemgår dokumenter for 48 sager om mødres drab på deres børn, peger på, at mødre, der slår deres barn ihjel inden for de første 24 timer efter fødslen, i mindre grad har psykiske lidelser i modsætning til mødre, der slår deres barn ihjel på et senere tidspunkt i barnets liv. Denne gruppe har oftere psykiske lidelser som depression eller humørforstyrrelser og er på anden vis påvirket af stressende faktorer i familielivet såsom parforholdsproblemer (Haapasalo & Petaja, 1999). Den danske gennemgang af sagerne om børnedrab identificerer en separat barnedrabskategori kaldet psykoser og psykiske

lidelser, som udgør 17 % af sagerne, hvor den primære grund til drabet er forælders alvorlige psykiske lidelse eller psykotiske tilstand. Her er børnene i gennemsnit omkring tre år og syv måneder², hvilket understøtter resultatet fra det finske studie (Heide Ottosen et al., 2022).

Dermed kan vi se, at flere studier finder, at psykiske lidelser er overrepræsenterede blandt forældre, der dræber deres børn, sammenlignet med den generelle befolkning. Dog viser forskningen også, at psykisk sygdom ikke er til stede i alle tilfælde, og at der er forskelle alt efter typen af barnedrab.

3.5. Brug af rusmidler

Forældre, som har et misbrug af rusmidler, er i større risiko for at udøve vold mod deres børn. Et dansk registerbaseret studie, der følger en årgang af børn, fra de er 13 år til de er 27 år finder, at vold fra forældre forekom 4,5 gange hyppigere i familier med alkoholmisbrug end i familier uden, også med andre faktorer taget i betragtning (Christoffersen & Soothill, 2003). Desuden viser det finske studie, baseret på 48 sager fra et hospital, hvor børn blev undersøgt for tegn på fysisk vold, at forældrene til 12 af børnene havde alkohol- eller stofproblemer. De fandt desuden, at flere af disse børn havde været udsat for stoffer eller alkohol (Hurme et al., 2008).

Den danske forløbsundersøgelse, som undersøger mødres brug af fysisk vold i forbindelse med opdragelsen af deres børn, indikerer, at der er en tendens til, at en lidt større andel af mødre med alkoholproblemer udøver fysisk vold i forbindelse med opdragelsen af deres børn, men at sammenhængen ikke er signifikant (Rayce et al., 2016).

Når det kommer til forældre, der dræber deres børn, viser den svenske undersøgelse, der gennemgår 90 sager fra Sverige fra 1992-2012, at det kun er i få af tilfældene, forælderen har et misbrug af rusmidler (Hedlund et al., 2016). Hertil viser det svenske kvantitative studie, der sammenligner en gruppe af 151 forældre, der har dræbt deres børn med en tilsvarende kontrolgruppe fra den generelle svenske befolkning, at brug af rusmidler ikke er en uafhængig risikofaktor hos forældre, der dræber deres børn. Studiet viser desuden, at brug af rusmidler er signifikant højere for andre typer af gerningspersoner, der begår drab, end blandt forældre, der dræber deres børn (Lysell et al., 2014).

3.6. Egne voldserfaringer fra barndommen

En nyere undersøgelse fra Lev Uden Vold peger på en sammenhæng mellem voldserfaringer i barndommen og selv at udøve vold i voksenlivet (Aner et al., 2023). Lev Uden Vold gennemførte i 2021 en nationalt repræsentativ befolkningsundersøgelse om danskernes voldserfaringer. Befolkningsundersøgelsen mandede bl.a. ud i en undersøgelse af, hvilken

² Barnets alder er omregnet fra år til måneder ved egen beregning. Den originale angivelse af barnets alder er 3,6 år.

indvirkning vold i barndommen kan have på, om man bliver udsat for eller udøver partner-vold som voksen. Undersøgelsen viste, at oplevelser med vold i barndommen i sig selv øger risikoen for både at blive udsat for og udøve partnervold i voksenlivet, og at andre forhold såsom følelsesmæssigt omsorgssvigt kan forstærke betydningen af voldserfaringer i barn-dommen for partnervold i voksenlivet (Aner et al., 2023).

Der er ikke kun sammenhæng mellem egne voldserfaringer i barndommen og at blive udsat for eller udøve partnervold. Flere studier viser, at voldsudsættelse i barndommen øger risi-koen for at udøve vold mod sit barn som voksen. Lev Uden Vold har udarbejdet en kvalita-tiv undersøgelse af de forhold, der har indflydelse på, om man, efter en opvækst med vold i familien, kommer til at leve et voksenliv med vold i hjemmet. Undersøgelsen viser, at en opvækst med vold i hjemmet kan skabe betingelser for at udøve vold senere i livet. Følge-virkninger af en barndom med vold i familien såsom skam, utryghed og en mistet følelse af værdighed kan øge tilbøjeligheden til at søge respekt og anerkendelse gennem brug af for-skellige former for vold (Johansen et al., 2023).

Et finsk studie, der baserer sig på en spørgeskemaundersøgelse blandt mødre med 0-12-årige børn, viser hertil, at det at være blevet udsat for fysisk afstraffelse som barn øger sand-synligheden for at udøve vold mod sit eget barn. Dermed indikerer studiet bl.a., at forebyg-gelse af fysisk afstraffelse af børn kan være en væsentlig hindring af generationel viderefø-relse af vold (Peltonen et al., 2014). Et lignende studie, der baserer sig på en spørgeskema-undersøgelse blandt fædre i Sverige og Finland konkluderer, at der også er øget risiko for, at fædre udøver alvorlig fysisk vold mod deres børn, hvis de selv er blevet udsat for fysisk afstraffelse som barn (Ellonen et al., 2017). Endeligt finder et norsk studie baseret på mænd, der har opsøgt behandling ved den norske organisation Alternativ Til Vold, at næ-sten otte ud af ti har været udsat for fysisk vold i barndommen (Rangul Askeland et al., 2012). Tilsvarende beskriver den danske organisation Dialog Mod Vold i deres evaluering af de klienter, der har været i behandling hos dem, at 71 % af klienterne er vokset op i et hjem med vold (Volsing & Rasmussen, 2020).

Flere undersøgelser af børnedrab finder tilsvarende en sammenhæng mellem at være udsat for vold eller omsorgssvigt i barndommen og børnedrab (Kauppi et al., 2010; Haapasalo & Petaja, 1999; Sundwall et al., 2024). Det finske studie, der gennemgår 200 drab på børn, finder, at de fleste af gerningspersonerne selv var blevet udsat for psykisk vold i barndom-men fra deres forældre eller værger, som i nogle tilfælde også udøvede fysisk vold mod dem (Kauppi et al., 2010). Hertil viser det finske studie, der gennemgår dokumenter for 48 sager om mødres drab på deres børn, at over halvdelen af mødrene selv havde været udsat for en form for psykisk, fysisk eller seksuel vold eller omsorgssvigt i barndommen (Haapasalo & Petaja, 1999). Desuden identificerer det svenske studie, der gennemgår 70 sager om drab på børn, at der i omkring halvdelen af sagerne er tegn på omsorgssvigt hos børnene forud for drabet fx dårlige hygiejneforhold, utilstrækkelig ernæring, usikkert eller uhensigtsmæssigt levemiljø samt tidligere mistanke om eller dokumenteret omsorgssvigt (Sundwall et al., 2024).

3.7. Socioøkonomiske vilkår

Økonomiske vanskeligheder

Flere studier viser, at økonomiske faktorer og modtagelse af sociale ydelser relaterer sig til forældres udøvelse af vold mod deres børn. Den danske forløbsundersøgelse, som undersøger mødres brug af fysisk vold i forbindelse med opdragelsen af deres børn, finder, at der er en signifikant større andel af mødre i den laveste indkomstgruppe, der udøver fysisk opdragsvold mod deres børn, sammenlignet med mødre, der har en højere indkomst. Det samme gælder de mødre, der vurderer deres økonomi som dårlig, sammenlignet med de mødre der som minimum har vurderet deres økonomi som nogenlunde, samt de mødre der har været på overførselsindkomst sammenlignet med dem, der ikke har (Rayce et al., 2016). Ligeledes viser den danske undersøgelse, baseret på registerdata fra syv kohorter af børn og deres forældre, at i de familier, hvor der er vold, har forælderen oftere modtaget førtidspension eller kontanthjælp, sammenlignet med familier, hvor der ikke er vold. Undersøgelsen finder desuden, at der er henholdsvis 38 % og 43 % øget risiko for vold, hvis enten mor eller far har modtaget sociale ydelser inden barnets fødsel, ligesom der er 13 % øget risiko for vold, hvis barnets mors husstand inden fødsel har en lav indkomst (Lyk-Jensen et al., 2017). Også det finske registerbaserede studie af forældres socioøkonomiske status og politirapporteret vold mod den undersøgte gruppes børn peger på, at de forældre, der modtager socialhjælp, er i højere risiko for at udøve vold mod deres børn. De finder desuden, at lav indkomst er forbundet med risikoen for at udøve vold, og at risikoen gradvist stiger, jo lavere indkomsten er (Ellonen et al., 2023). Hertil finder den svenske undersøgelse af politi- og retsdokumenter i sager, hvor børn har været udsat for vold fra en forælder, at 30 % af de forældre, der udøver vold mod deres børn, står uden for arbejdsmarkedet på det tidspunkt, de udøver volden (Lindell & Svedin, 2001). Endeligt finder det finske studie, der baserer sig på en nationalt repræsentativ undersøgelse af unge, at unge, der lever i en familie med økonomiske vanskeligheder, i højere grad oplever, at der er vold mellem forældrene (Felson et al., 2015).

Kort uddannelse

Uddannelsesmæssige faktorer relaterer sig til forældres udøvelse af vold mod deres børn. Den danske forløbsundersøgelse, som undersøger mødres brug af fysisk vold i forbindelse med opdragelsen af deres børn, finder, at andelen af mødre, der anvender fysisk vold i opdragelsen, stiger, jo kortere uddannelse mor har (Rayce et al., 2016). Også det finske registerbaserede studie af forældres socioøkonomiske status og politirapporteret vold mod gruppens børn peger på, at kort uddannelse er en risikofaktor for børns voldsudsættelse (Ellonen et al., 2023). Ligeledes viser den danske undersøgelse, baseret på registerdata fra syv kohorter af børn samt deres forældre, at i de familier, hvor der er vold, har forælderen oftere ingen uddannelse ud over grundskole sammenlignet med familier, hvor der ikke er vold (Lyk-Jensen et al., 2017).

Et presset familieliv

Sammenhængen mellem forskellige udfordringer i familien og vold fremhæves på forskellig vis i flere studier. En finsk spørgeskemaundersøgelse blandt 15-årige skoleelever finder, at forældre, der er belastede af stress, er i øget risiko for at udøve vold mod deres børn – særligt hvis forældrene også er arbejdsløse fx på grund af manglende arbejdsevne, idet arbejds-

løshed ofte medfører økonomiske problemer, hvilket bidrager til øget stress (Sariola & Uutela, 1992). Et finsk studie af fritekstfelter i en survey om vold mod børn finder, at flere forældre beskriver, at forældreskabet giver udfordringer, og at det kan være svært at balancere arbejde, forældreskab og huslige pligter. Dette skaber et pres, som forældrene selv fremhæver som en årsag til deres voldsudøvelse (Ellonen et al., 2018).

Forløbsundersøgelsen udarbejdet af SFI (nu VIVE), der undersøger det, de definerer som fysisk opdragelsesvold udøvet af mødre, finder, at denne form for fysisk opdragelsesvold i højere grad forekommer i familier, hvor moren har relativt færre ressourcer og flere sociale vanskeligheder end andre børnefamilier. Data indikerer, at vanskeligheder i relationen til barnet øger sandsynligheden for, at mor anvender fysisk vold som en del af opdragelsen. Det ses bl.a. i tendenser til at mødre, der udøver fysisk opdragelsesvold, oplever at have et mindre tæt forhold til deres barn, oplever at deres barn er svært at opdrage, har flere skænderier med deres barn og har en følelse af ikke at kunne klare dagligdagens problemer (Rayce et al., 2016).

En finsk spørgeskemaundersøgelse finder tilsvarende, at arbejds- eller familierelateret stress hos moren samt manglende hjælp til at håndtere problemer i forældreskabet er en risiko for at udøve fysisk vold mod sit barn. Studiet viser desuden, at når disse faktorer inkluderes, mister faktorer som dårlig økonomi hos moren eller særlige behov hos barnet deres forklaringskraft (Peltonen et al., 2014). En norsk interviewundersøgelse af mødre, der har udøvet vold mod deres børn, finder tilsvarende, at flere af mødrene oplever, at de i perioder med vold var midlertidigt eller permanent alene om omsorgsarbejdet, og alle kvinderne stod i livssituationer, der bar præg af store ændringer – oftest samlivsbrud. Nogle af kvinderne satte selv farens fravær i forbindelse med deres handlinger, mens andre ikke gjorde. Flere af kvinderne fortæller desuden, hvordan den stærke afhængighed, som et spædbarn har i det første år, var udfordrende for dem (Kruse & Bergman, 2014).

Endelig finder en finsk spørgeskemaundersøgelse, baseret på data fra 7.476 familier, at de familier, hvor der er vold, også i højere grad oplever et behov for støtte til personlige mestringsstrategier og forhold til deres nære relationer, end de familier, hvor der ikke er vold – og at disse familier også i mindre grad end familier uden vold oplever, at de modtager tilstrækkelig støtte hertil (Leppäkoski et al., 2024).

I forhold til børnedrab viser det finske studie, der gennemgår 200 sager om drab på børn, at en kombination af højt stressniveau, ægteskabelige problemer og manglende støtte fra netværk har indflydelse på, at forældrene slår deres børn ihjel (Kauppi et al., 2010).

3.8. Familietype

De fleste af de identificerede studier finder, at når forældre er enlige eller familien er i opløsning, så øger det risikoen for vold mod børn (Elklit et al., 2023; Ellonen et al., 2023; Annerbäck et al., 2010; Sariola & Uutela, 1992). Det finske studie, baseret på 48 sager fra et hospital, hvor børn blev undersøgt for tegn på fysisk vold, finder, at børnene i 12 af sagerne havde enlige forsørgere og i fire af sagerne, var børnenes forældre midt i en skilsmisse, eller der var kamp om forældremyndigheden (Hurme et al., 2008). Et dansk studie, der via registerdata følger ni kohorter af børn fra deres fødsel, til de er 18 år, peger også på, at familieopløsning, f.eks. i form af skilsmisse, separation eller død, er en tydelig risikofaktor på tværs af alle former for vold mod børn (Elklit et al., 2023). Det finske registerbaserede studie af forældres socioøkonomiske status og politirapporteret vold mod egne børn peger på,

at børn, der bor med en enlig forælder og børn, der har tre eller fire søskende, er i øget risiko for at blive udsat for vold (Ellonen et al., 2023). Ligeledes peger den svenske spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskole- og gymnasieelever på en stærk sammenhæng mellem at bo i en plejefamilie eller hos en enlig forælder, og at være udsat for vold (Annerbäck et al., 2010). Hertil finder det finske studie af 15-årige skoleelever, at enlige forældre generelt udøver vold af mere alvorlig karakter mod deres børn. De finder desuden, at den højeste forekomst af alvorlig vold er blandt børn, der bor i familier med en stedfar – selvom det ikke nødvendigvis er stedfaren, der udøver volden (Sariola & Uutela, 1992). I relation til dette finder det finske studie, der baserer sig på en national repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt 12-16-årige, at børn, der bor med en stedforælder, er mere tilbøjelige til at opleve, at det er en mand, der udøver volden generelt i hjemmet (Felson et al., 2015). I modsætning til ovenstående pointer om vold udøvet af enlige forældre, finder den danske forløbsundersøgelse, som undersøger mødres brug af fysisk vold i forbindelse med opdragelsen af deres børn, at der er en højere forekomst af vold i sammenbragte familier sammenlignet med eneforsørgere eller kernefamilier – men at dette kun gør sig gældende i familier med lav indkomst (Rayce et al., 2016).

Når det kommer til forældre, der dræber deres børn, viser et svensk studie, der gennemgår alle opklarede sager om forældres drab på deres børn i Sverige i perioden 1965-2009, at stedforældre er mere tilbøjelige til at udføre barnedrab end forældre, der er genetisk relaterede til deres barn (Temrin et al., 2011). Den lignende svenske gennemgang af samtlige opklarede sager om fædres drab på deres børn i samme periode viser hertil, at drab på børn fra henholdsvis fædre og stedfædre finder sted i forskellige kontekster og af forskellige årsager. Undersøgelsen viser bl.a., at størstedelen af de børn, der bliver dræbt af en ikke-hjemmeboende, biologisk far, bliver dræbt i konteksten af en konflikt mellem ham og barnets mor, hvilket adskiller sig fra de andre typer af fædres drab. Der er på den anden side flere tilfælde af vold med døden til følge i sagerne, hvor en stedfar er gerningsperson, end i de resterende sager med fædre (Temrin, 2024). Herudover viser det svenske kvantitative studie, der sammenligner en gruppe af forældre, der har dræbt deres børn med en tilsvarende kontrolgruppe fra den generelle svenske befolkning, at fødsel af flere end ét barn, f.eks. tvillingefødsel, udgør en øget risiko for barnedrab, fordi det kan medføre et højere niveau af stress hos forældrene (Lysell et al., 2014).

3.9. Kriminalitet og voldshistorik

Den danske undersøgelse, baseret på registerdata fra syv kohorter af børn og deres forældre, viser, at i de familier, hvor der er vold, har forælderen oftere en dom for ikke-personfarlig kriminalitet, sammenlignet med familier, hvor der ikke er vold. Dette er især tydeligt for fædre, hvor næsten halvdelen af fædrene til børn, der oplever vold i familien, allerede har en dom for andre kriminalitetsformer, før barnet bliver født. Undersøgelsen viser hertil, at sandsynligheden for at barnet udsættes for vold øges med 80 %, hvis mor er dømt for ikke-personfarlig kriminalitet, og med 141 %, hvis far er dømt. Desuden peger undersøgelsen på, at en forudgående voldshistorik i familien, før barnets fødsel, øger sandsynligheden for, at barnet udsættes for vold. Endeligt viser undersøgelsen, at børn fra familier, hvor der er vold før og under morens graviditet, har otte gange så stor risiko for selv at opleve vold sammenlignet med børn fra familier, hvor der ikke er registreret vold før og under morens graviditet (Lyk-Jensen et al., 2017).

Angående forældre, der dræber deres børn, viser den nyere danske gennemgang af sager om drab på børn, at en større andel af de forældre, der dræbte deres barn, havde begået kriminalitet forud for drabet, sammenlignet med befolkningen som helhed (Heide Ottosen et al., 2022). Det svenske kvantitative studie, der sammenligner en gruppe af forældre, der har dræbt deres børn med en tilsvarende kontrolgruppe fra den generelle svenske befolkning, finder dog, at tidligere voldelig kriminalitet i sig selv ikke øger risikoen for, at forældre dræber deres børn. Studiet viser desuden, at en historik med tidligere voldelig kriminalitet er signifikant højere for andre typer af gerningspersoner, der begår drab, end blandt forældre, der dræber deres børn (Lysell et al., 2014).

3.10. Opsummering

Generelt er risikofaktorer hos forældre, der udøver vold, velundersøgt i den lokaliserede litteratur, som primært baserer sig på kvantitative studier, der undersøger en større gruppe af børn og/eller forældre. De identificerede studiers resultater viser, at der er en sammenhæng mellem udøvelse af vold mod børn og forældres unge alder, psykiske lidelser, misbrug af alkohol eller rusmidler, egne voldserfaringer fra barndommen, tidligere voldshistorik eller dom for ikke-personfarlig kriminalitet, lav indkomst i familien, modtagelse af sociale ydelser, at stå uden for arbejdsmarkedet, kort uddannelse, at være belastet af forskellige vanskeligheder i relation til barnet eller at være enlig forælder. Angående forældrenes køn, er der både studier, der konkluderer, at det lige så ofte er mor som far, der udøver direkte vold, men også studier, der finder, at det oftest er fædre, der udøver direkte vold. Flere studier viser dog, at det oftest er fædre, der udøver den mest alvorlige fysiske vold. Når det gælder oprindelsesland, fremhæver studierne det i varierende grad som en faktor, der har indflydelse på forældres voldsudøvelse. Flere af de identificerede studier konkluderer, at der er en sammenhæng, mens et af studierne konkluderer, at det derimod er socioøkonomiske forhold, der forklarer forskellene.

Mange af undersøgelserne i dette kapitel omhandler udelukkende fysisk vold, eller skelner ikke mellem voldsformer, hvilket giver anledning til at undersøge forældres udøvelse af bl.a. psykisk vold nærmere.

Kapitel 4

Hvad kan føre til, at forældre udøver vold?

4. Hvad kan føre til, at forældre udøver vold?

Formålet med nærværende kapitel er at sætte flere ord på, hvad der kan føre til, at forældre udøver vold. Vi har i kapitel 3 undersøgt risikofaktorer hos forældre, der udøver vold. Mens kapitel 3 primært var baseret på kvantitative studier eller gennemgange af politi- og rets-sagsdokumenter, så er nærværende kapitel primært baseret på kvalitative studier indenfor det psykologiske felt. Dette skyldes, at vores litteratursøgning primært har identificeret forskning om forældre, der udøver vold, inden for dette felt, hvilket dog betyder, at mere strukturelle eller kulturelle perspektiver, der ligeledes kan bidrage til forståelsen af temaet, ikke er repræsenteret i særligt høj grad.

Kapitlet baserer sig på fem artikler, hvoraf to af dem er fra på samme norske studie af 36 fædre med majoritetsetnisk baggrund i frivillig behandling for at udøve vold mod en partner. Alle de interviewede fædre har forholdsvis ensartede karakteristika; de er majoritetsetniske, har et relativt højt uddannelsesniveau og en lav forekomst af stofmisbrug. Derudover bygger kapitlet på et finsk studie baseret på videooptagelser af gruppesessioner for mandlige voldsudøvere. Alle fire kvalitative artikler har fokus på mænd, der frivilligt er i behandling for voldsudøvelse mod deres partner. De har dermed en vis grad af erkendelse og motivation for forandring. Kun en af de inkluderede undersøgelser omhandler mødre. Undersøgelsen er en norsk interviewundersøgelse med syv mødre, der har udøvet vold mod deres børn. Seks ud af de syv mødre er født i Norge, og alle har fuldført en videregående uddannelse samt er i job. Størstedelen af mødrene har selv aktivt søgt hjælp til deres problemer, og det er få af dem, der udelukkende har været motiveret af et pres for at opsøge hjælp. Ligesom fædrene, har de dermed en vis grad af erkendelse og motivation for forandring.

Den sidste af de inkluderede artikler er et finsk studie af fritekstkommentarer i en repræsentativ survey blandt forældre med børn under 12 år med fokus på selvrapporteret voldelig adfærd mod deres børn. Der er besvarelser fra både fædre og mødre, men artiklen har ikke fokus på eventuelle kønsforskelle.

Den viden, vi kvalitativt har om, hvad der kan føre til, at forældre udøver vold, er således ikke særligt belyst i den lokaliserede litteratur, og den viden, der er tilgængelig, baserer sig primært på mænd, der frivilligt har opsøgt behandling for voldsudøvelse mod en partner.

4.1. Udfordringer med mentalisering

Tre artikler beskriver, at forældre der udøver vold, oplever deres børn som svære børn (Ellonen et al., 2018; Mohaupt et al., 2020; Mohaupt & Duckert, 2016). Barnet opleves som så svært, at volden beskrives som den eneste mulighed og som nødvendig i nogle situationer (Ellonen et al., 2018). Det kan både handle om, at børn, der har været udsat for vold, oplever flere udfordringer end andre børn; udfordringer der har betydning for deres adfærd, og på den måde kan få dem til at fremstå som "svære" (Mohaupt & Duckert, 2016). Det kan også handle om, at fædrene fejltolker børnenes normale adfærd negativt. Når barnet som en del af sin naturlige udvikling begynder at udvise en større grad af vilje, så opfatter fædrene det som bevidst provokerende (Mohaupt et al., 2020). Denne form for fejlfortolkning af børnenes adfærd er mest beskrevet i studier af mænd, men den norske interviewundersøgelse med mødre finder i tråd hermed, at flere af de interviewede mødre oplever børnenes grænseoverskridelser som intentionelle og bevidst provokerende (Kruse & Bergman, 2014).

En norsk forskningsartikel sætter fokus på fædres refleksive funktion. I artiklen refererer forældres refleksive funktion til deres evne til at forstå både egne og barnets tanker og følelser, så forældrene kan skabe en oplevelse af fysisk og psykisk tryghed og sikkerhed for barnet (Mohaupt & Duckert, 2016). Den refleksive funktion hænger sammen med tilknytningsstil og et sensitivt forældreskab og kan derfor anskues som et mål for mentaliseringsevne. Forskerne testede 36 mænds refleksive funktion gennem "the parental RF assesment". Alle mændene var i frivillig behandling for partnervold. Størstedelen af mændene (næsten 9 ud af 10), havde en score på fire eller mindre, hvilket indikerer en ikke-tilstrækkelig forældre-evne. Deres evne til at reflektere over børnenes mentale stadie var overfladisk, og beskrivelser af situationen blev primært lavet ift. farens egen oplevelse af situationen og ikke med udgangspunkt i, hvordan han forestillede sig, at barnet oplever situationen (Mohaupt & Duckert, 2016).

4.2. Behov for kontrol

I tæt forlængelse af udfordringer med mentalisering er behovet for kontrol. I den norske interviewundersøgelse af fædre frivilligt i behandling for partnervold, hvor fædre interviewes om deres forældreskab, fortæller fædre om, hvordan det er nødvendigt at bruge deres krop til fysisk at holde børnene fast eller at råbe ad børnene, fordi det umiddelbart har en effekt og er med til at etablere kontrol over børnene.

Det er en vigtig del af deres forældreskab ikke at fremstå "svage". Og de oplever det som en fiasko, hvis de ikke har kontrol over barnet eller en situation, der involverer barnet. De opfatter det fx som en fiasko at indrømme egne fejl eller give efter for barnet, mens det at blive dominerende, ikke fremstår som en fiasko. Det vigtigste for fædre er, at barnet forstår og respekterer hans position, frem for omvendt; at faren selv forstår og respekterer barnets position (Mohaupt et al., 2020).

I det finske studie af videooptagelser af gruppesessioner for mandlige voldsudøvere, fremstår fædrenes faderskab passivt og undvigende, og mændene tager ikke selv ansvar for at have et godt forhold til deres børn. Selvom mændene fortæller om faderskabet som en vigtig del af deres liv og identitet, finder de det svært at leve op til idealerne for faderskabet, da de ofte også står i modsætning til deres idealer for maskulinitet. Generelt udviser de et mangelfuldt ansvar for deres del af forældreskabet, og pålægger i stedet deres partner eller andre voksne ansvaret. Når børnene ikke gør, som de skal, føler mændene sig tvunget af deres partner til at tage en mere autoritativ rolle overfor deres børn (Veteläinen et al., 2013).

Mændene oplever et behov for kontrol og taler om kontrol som en obligatorisk del af forældreskabet. Flere af mændene fortæller også, at de har udøvet vold mod deres børn i form af råb eller tunge disciplinære metoder. Det varierer, hvor bevidste mændene er om effekten af disse handlinger på deres børns trivsel og opførsel. Selvom de oplever, at de er gået for langt i deres forsøg på kontrol over familien, så bliver kontrollen retfærdiggjort med, at de forsøger at beskytte børnene enten fra skade udefra eller fra børnenes egen 'dårlige opførsel' (Veteläinen et al., 2013).

I den norske interviewundersøgelse med mødre, fylder respekt også for nogle af kvinderne, og de giver udtryk for en præmis om, at barnet skal respektere og lystre deres forældre, og hvis de ikke gør det, berettiger det til fysisk magt eller vold. Det er dog stadig ikke en sort/hvid antagelse i deres fortællinger, og flere af dem problematiserer samtidig denne opfattelse. Nogle af mødrene oplever desuden, at fædre ikke sætter grænser for barnet og

oplever derfor, at det er deres ansvar at gøre det. I kvindernes fortællinger fylder magtesløshed også en del, hvor de oplever ikke at vide, hvordan de skal reagere, hvis barnet viser stærke følelser eller ikke gør, som de siger. Alle de interviewede kvinder oplever, at deres handlinger har konsekvenser for barnet og tager deres handlinger alvorligt. Efter handlingerne forsøger de at reparere skaden og sige undskyld. Enkelte af mødrene er mere tvetydige i deres beskrivelse af barnets oplevelser. Selvom de ser og forstår, at børnene bliver utrygge og bange, oplever de samtidig deres børn som nogle, der har behov for fysisk disciplinering (Kruse & Bergman, 2014).

4.3. Afløb for svære følelser

Et andet tema, som fylder i interviewundersøgelsen med mødre, er, at volden er en måde at få afløb for deres egne svære følelser. En af de mest tydelige tendenser i interviewene er, at kvinderne oplever en stor grad af vrede. Kvinderne fortæller om vreden som en tilstand, de gerne vil ud af, og magtbrug eller vold som en måde at få afløb for den vrede. Selvom kvinderne selv lægger meget vægt på vreden, så kan vreden også betragtes som et produkt af, at de har vanskeligt ved at håndtere andre svære følelser. En kvinde fortæller fx, hvordan hendes psykiske vold mod sin datter også opfylder et behov for bekræftelse i hende. Når hun fortæller datteren, at hun ikke er glad for hende, bliver datteren ked af det, og det bekræfter moren i, at hun er betydningsfuld for datteren (Kruse & Bergman, 2014).

Dette tema fylder mindre i interviewene med mænd. Det kan både handle om, at det ikke i samme grad er et tema, som disse forskere har lagt vægt på; det kan også handle om, at interviewede mænd er i behandling for partnervold, hvorfor volden mod børnene ikke er erkendt i samme grad. Fra andre undersøgelser om voldsudøvelse ved vi, at mænd også bruger vold som en måde at få afløb for svære følelser (Johansen et al., 2020; Isdal, 2018).

4.4. Opsummering

Vi har i den identificerede litteratur lokaliseret tre faktorer, der kan føre til, at forældre udøver vold. 1) Forældre, der udøver vold, kan have udfordringer med mentalisering og have svært ved at sætte sig i børnenes sted. 2) Forældre, der udøver vold, anser det at have kontrol som en vigtig del af deres forældreskab og retfærdiggør nogle voldelige handlinger med henvisning til børnenes uhensigtsmæssige adfærd. 3) Forældre, der udøver vold, kan have udfordringer med at håndtere svære følelser. Volden kan være et middel til at få afløb for de svære følelser.

Hvad der kan lede til, at forældre udøver vold, er ikke velbelyst i den lokaliserede litteratur, og den viden, der er tilgængelig, baserer sig primært på fædre, der frivilligt har opsøgt behandling for voldsudøvelse mod en partner. De interviewede fædre har desuden alle forholdsvis ensartede karakteristika; de er majoritetsetniske, har et relativt højt uddannelsesniveaue og en lav forekomst af stofmisbrug. Det samme gør sig gældende for de interviewede mødre. Hertil har både de interviewede fædre og mødre frivilligt opsøgt behandling for voldsudøvelse mod en partner.

Vi mangler hermed mere viden om, hvad der kan føre til, at forældre udøver vold – særligt når det gælder fædre, der udøver direkte vold mod deres børn, mødre, der udøver vold, både direkte og indirekte mod deres børn, samt forældre, der endnu ikke frivilligt har opsøgt behandling for deres problemer. Vi mangler desuden viden om, hvordan det hænger sammen med

forældrenes livssituation – det vil sige forskellige sociale, kulturelle og socioøkonomiske vilkår, herunder kort uddannelse, økonomiske udfordringer, misbrug, psykiske lidelser eller erfaringer forbundet med en minoritetsetnisk position.

Kapitel 5

Erkendelse, opsporing og vejen til hjælp

5. Erkendelse, opsporing og vejen til hjælp

Formålet med nærværende kapitel er at belyse, hvilke faktorer der har betydning for vejen til hjælp for forældre, der udøver vold. Kapitlet indeholder tre underafsnit om hhv. drivkræfter og barrierer for erkendelse og til sidst fagpersoners betydning for erkendelsen og vejen til hjælp. Ligesom forrige kapitel har vores litteratursøgning primært identificeret psykologisk forskning indenfor dette tema, hvorfor mere strukturelle eller kulturelle perspektiver, der kan bidrage til forståelsen af temaet, ikke er repræsenteret i særlig høj grad.

Kapitlet baserer sig på 13 artikler, der på forskellig vis belyser dette tema. Ingen af studierne er danske, seks er norske, tre er finske, to er svenske og to er islandske. Fælles for de fleste af studierne er, at interviewpersonerne er fædre i behandling eller støtteforløb for udøvelse af partnervold, og at der internt i studierne er en variation i uddannelses- og beskæftigelsesniveau. Der er enkelte studier, der inkluderer mødre eller forældrepar, eller hvor interviewpersonerne ikke udelukkende har majoritetsetnisk baggrund, eller som baserer sig på et større survey frem for kvalitative interviews. De seks studier, som informerer det forrige kapitel, indgår ligeledes i dette kapitel. Generelt er erkendelse og vejen til hjælp ikke et emne, der er særligt belyst i den lokaliserede litteratur.

5.1. Drivkræfter for erkendelse

Der er begrænset viden om, hvad der egentlig hjælper erkendelse på vej, og hvordan man kan motivere forældre til at opsøge hjælp. Flere kvalitative interviewundersøgelser med fædre, der har udøvet partnervold, finder, at forældreskabet er en væsentlig drivkraft for motivation og erkendelse af behovet for hjælp. Muligheden for et forbedret forhold til ens børn er motiverende for at opsøge hjælp og for at forpligte sig til en indsats (Guðjónsdóttir & Stanley, 2024; Haland et al., 2016; Mohaupt et al., 2020; 2021). Derfor kan den periode, hvor man bliver forælder, være et vindue for forandring. Et kvalitativt norsk studie med fædre frivilligt i behandling for partnervold beskriver, hvordan en stor del af fædre selv har været udsat for vold i barndommen. Derfor bliver ønsket om at være en bedre forælder, end deres egne forældre har været for dem, en drivkraft for at opsøge hjælp til at ændre adfærd (Mohaupt et al., 2021). Tilsvarende finder en svensk interviewundersøgelse, at mændene oplever, at det at skulle være far, aktiverer minder om oplevelser med deres egen far. Det er vigtigt for dem at give deres børn en anden barndom, end den de selv har haft, men fordi de mangler en positiv rollemodel, bliver de usikre på deres egen faderrolle. Det har stor betydning for mændene, hvordan børnene opfatter dem som fædre, og det er vigtigt for mændene at få positiv bekræftelse fra børnene. Omvendt viser studiet, at det at se børnenes frygt også motiverer dem til at opsøge hjælp (Haland et al., 2016).

5.2. Barrierer for erkendelse

Mens vi har identificeret få drivkræfter for erkendelse, er der i den identificerede litteratur flere beskrivelser af barrierer for erkendelsen af, at man har et problem med udøvelse af vold, og at man har behov for hjælp.

Skam

En væsentlig barriere, der fremhæves på forskellige måder i flere interviewstudier, er skam. Ideer om, hvordan en voldsudøver er, påvirker både forældrene og deres omgivelser, og forældrene opfatter ikke sig selv som en typisk voldsudøver (Askeland et al., 2021; Guðjónsdóttir & Berggren, 2024; Guðjónsdóttir & Stanley, 2024; Haland et al., 2016; Kruse & Bergman, 2014; Mohaupt et al., 2020). Et svensk interviewstudie af mænd i frivillig eller tvungen behandling finder, at interviewpersonerne oplever, at volden opstår som et resultat af en svær livshistorie med fx vold i barndommen eller af konflikter i parforholdet. Derfor ser de sig selv som anderledes end andre mænd, der søger hjælp i forhold til at bruge vold, fordi de i højere grad ser sig selv om et offer for omstændigheder, end som en egentlig voldsudøver (Haland et al., 2016). Et islandsk interviewstudie finder tilsvarende, at de interviewede mænd har svært ved at identificere sig selv med kategorien "voldelig mand", som de forbinder med et stigma om at være et "monster" (Guðjónsdóttir & Berggren, 2024). For at undgå denne stigmatisering som en voldelig mand, forsøger mændene at retfærdiggøre deres voldelige adfærd for at mindske et ubehag i dem selv (Guðjónsdóttir & Stanley, 2024). Tilsvarende finder et interviewstudie med mødre, at deres opfattelse af en voldsudøver er, at volden er intentionel og planlagt, som står i modsætning til deres egen opfattelse af deres vold (Kruse & Bergman, 2014).

At søge hjælp for voldsudøvelse indebærer at skulle tage kategorien som "voldsudøver" på sig og kan derfor aktivere følelser af skam. Selvom skam på denne måde bliver en barriere for at søge hjælp, så viser en undersøgelse samtidig, at når fædre håndterer følelsen af ubehag, bidrager det med en større selvrefleksion, ansvarlighed for deres handlingers konsekvenser og en øget tilbøjelighed til at søge hjælp (Berggren & Guðjónsdóttir, 2024). En svensk interviewundersøgelse, hvor der også indgik mænd i tvunget behandling, finder, at den tvungne behandling også tvinger mændene til at se sig selv fra andres perspektiv. Undersøgelsen finder desuden, at de mænd, der har gennemgået terapi, i højere grad tager ansvar for deres handlinger, end de mænd, der er nyere i terapien, og som i højere grad fokuserer på partnerens mangler og medansvar (Haland et al., 2016).

Snæver voldsforståelse

En anden væsentlig barriere, der også beskrives i flere studier, er, at forældre har en begrænset opfattelse af, hvad vold er (Haland et al., 2016; Mohaupt et al., 2020; Veteläinen et al., 2013; Ellonen et al., 2018). Fx finder et finsk studie af fritekstkommmentarer i en repræsentativ survey blandt forældre, at flere forældre definerer vold i forhold til enten intentionen om at gøre skade eller den skade, som handlingen har forvoldt hos barnet. Hvis intentionen fx handler om opdragelse af barnet, så ser de ikke nødvendigvis fysisk afstraffelse som vold. Andre steder i fritekstfeltene giver forældrene også udtryk for, at fysisk afstraffelse er en nødvendig måde at lære sine børn disciplin, hvorimod en mere blid opdragelse i stedet ses som skadelig for børn. I vurderingen af, om en handling er vold, lægger forældrene også vægt på alvorsgraden af handlingen, hvor fx det at hive i håret eller dask ikke ses som vold, hvorimod slag ses som vold (Ellonen et al., 2018).

Flere interviewstudier finder desuden, at en del fædre primært opfatter fysisk vold som vold (Haland et al., 2016; Mohaupt et al., 2020; Veteläinen et al., 2013). Når fædre primært fokuserer på de fysiske handlinger, så bliver det sværere for dem at se mønsteret i deres voldsudøvelse og mønsterets effekt på børnene, hvilket bliver en barriere for erkendelse (Mohaupt et al., 2020). Et kvalitativt svensk studie finder desuden, at fædre oplever en stor forskel på at udøve partnervold og vold mod børn. De er fx nervøse for, om fysisk vold mod den gravide

partner kan have indflydelse på barnet i maven. Herimod har de ingen forståelse for, hvordan den psykiske vold og den utryghed og stress, det skaber hos moderen har indflydelse på barnet i maven (Haland et al., 2016).

Mangelfuld forståelse af egne forældrekompetencer

En tredje væsentlig barriere ift. erkendelse, som fremhæves på tværs af flere studier, er, at mændene adskiller deres brug af vold mod deres partner fra deres faderskab, og volden bliver således ikke set som betydningsfuldt for bedømmelsen af deres faderskab (Askeland et al., 2021; Mohaupt et al., 2020; Mohaupt & Duckert, 2016; Veteläinen et al., 2013). Som tidligere beskrevet, i afsnittet omkring mentalisering i kapitel 4, har et norsk studie testet fædres (der har udøvet partnervold) refleksive funktion gennem "the parental RF assesment". Testen viste, at størstedelen af mændene (næsten 9 ud af 10) havde en score, der indikerer en ikke tilstrækkelig forældreevne. Det stemmer dog ikke overens med mændenes egen vurdering af deres forældreevne. 49 % af mændene vurderer sig selv som en bedre forælder end gennemsnittet, 40 % af mændene oplever sig selv som gennemsnitlige forældre, mens kun 11 % af mændene selv vurderer, at de har udfordringer som forælder. Mændene evaluerer herved deres forældreevne højere, end forskernes forventning og vurdering. En mulig forklaring på dette er, at mændenes sammenligningsgrundlag er deres egen opvækst, der også har været præget af vold (Mohaupt & Duckert, 2016). Et andet norsk interviewstudie med samme gruppe af mænd og samme hovedforfatter finder, at mændene lægger vægt på deres intentioner i deres evaluering af deres egne handlinger og evner som far. Det betyder, at de vurderer sig selv som gode fædre, fordi de har haft intentionen om at være en god far. De ser heller ikke de voldelige handlinger som en del af deres generelle adfærd overfor deres barn. De ser sig selv som gode fædre og deres episoder med fysisk vold som det, de gerne vil ændre på – ikke hele deres forældreskab. Mændene har en opfattelse af, at børnene ser på dem på samme måde; at den voldelige adfærd blot er en såkaldt "utilsigtet undtagelse". Derfor anser de også det at stoppe med den fysiske vold som nok til at blive en god forælder, og de har herigennem ikke blik for de længerevarende psykologiske effekter af volden (Mohaupt et al., 2020).

Egne voldserfaringer fra barndommen

Den sidste barriere ift. erkendelse og motivation for at opsøge hjælp er egne erfaringer med at blive udsat for vold som barn. De identificerede studier viser, at forældrenes forståelse af volden i deres barndom spiller en væsentlig rolle i, hvordan de fortolker deres egne voldshandlinger og i nogle tilfælde udgør en barriere for at erkende deres handlinger som problematiske. Som beskrevet i kapitel 3 om, hvad der karakteriserer forældre, der udøver vold, så ses der en sammenhæng mellem selv at udøve vold og at have været udsat for vold i barndommen. Det finske studie af fritekstfelter i en survey finder også, at flere forældre fremhæver voldsudsathed og andre former for omsorgssvigt i barndommen som noget, der har betydning for, at de selv udøver vold (Ellonen et al., 2018). Et af de norske studier af mænd frivilligt i behandling for partnervold har sit specifikke fokus på, hvordan mændenes egen opvækst hænger sammen med deres eget faderskab. Mændenes fortællinger om deres egen barndom indeholder tilstedeværelsen af aggression og mangel på omsorg. Alligevel fortæller de om deres oplevelser i barndommen som noget positivt for deres personlighedsudvikling. De oplever, at deres erfaringer har forberedt dem bedre på forældreskabet end mænd, der ikke har været udsat for fysisk vold som børn. Selvom mændene ofte godt kan se, at deres problemer kan stamme fra deres egne

forældres utilstrækkelige omsorg for dem, så er de i dilemma om, hvorvidt deres forældre virkelig har skadet dem, ligesom de er i dilemma om, hvorvidt deres egne handlinger har skadet deres børn. De veksler mellem både at anerkende og afvise, at deres brug af vold har skadet deres børn. Generelt har mændene et ønske om at være bedre forældre for deres børn, end deres egne forældre var (Mohaupt et al., 2021).

Alle mændene anerkender, at de har handlet voldeligt, men distancerer samtidig sig selv fra handlingerne ved at lægge vægt på, at de ikke ønsker at være voldelige. Når de fortæller om de voldelige handlinger, er det som isolerede hændelser af fysisk vold, fremfor at fortælle om den effekt, volden har på stemningen i familien. Det er handlingerne og ikke effekten, de ser som voldsproblemet. Selvom de generelt anerkender, at volden har en effekt på deres børn, beskriver de ofte deres brug af vold som noget, der bliver skabt af ydre omstændigheder, som fx barnets opførsel eller deres egne oplevelser i barndommen. Deres idéer om omsorg for barnet er centreret om fraværet af den samme skadelige opdragelse, de selv har været udsat for som barn, fremfor tilstedeværelsen af omsorgsfuld adfærd. Studiet konkluderer, at begrænset levet erfaring med sensitiv omsorg bidrager til en begrænset forståelse af omsorg. Selvom fædre forsøger at tilegne sig viden om forældreskabet, så er denne viden fragmenteret og fædre har en tendens til at gentage hårde opdragelsesmetoder (Mohaupt et al., 2021).

Fædre har også kønnede forventninger til deres egne forældre. I deres fortælling om deres fars vold lægger de vægt på farens gode intentioner og forklarer, at volden er knyttet til konkrete forudsætninger som fx farens alkoholmisbrug. Derimod har fædre meget øje for de fejl, deres mødre har begået, og de fejl som deres børns mødre har begået. Mens de særligt bedømmer deres fars adfærd ud fra hans intentioner, så bedømmer de deres mors adfærd ud fra de ting, hun ikke formåede. De skaber hermed en fortælling om en far, der gjorde sit bedste, og en mor der ikke gav tilstrækkelig omsorg. Denne fortælling går igen i beskrivelsen af deres eget forældreskab og deres børns mors moderskab.

I den norske interviewundersøgelse med mødre finder forskerne ligeledes, at mødre både forklarer deres egne handlinger med henvisning til deres egen opvækst, samtidig med at de udviser en modstand mod denne forklaringsramme. En kvinde fortæller desuden, at hun blev traumatiseret af farens vold mod hendes mor, men lægger ligesom fædre ansvaret på sin mor, som hun synes burde havde taget hende med sig og have forladt faren (Kruse & Bergman, 2014).

5.3. Fagpersoners betydning for vejen til hjælp

Mødet med fagpersoner kan både være en drivkraft og en barriere for erkendelse og motivation. Der er forskelle på, om studierne finder, at forældrene selv oplever, at de har brug for hjælp. En finsk spørgeskemaundersøgelse finder, at kun en mindre del (12 %) af de forældre, der oplevede vold i deres familie (enten ved at være udsat for partnervold eller udøver af direkte eller indirekte vold mod børnene), angiver, at de har behov for støtte fra professionelle (Leppäkoski et al., 2024). Herimod finder et svensk interviewstudie med fædre, at mændene udtrykker et behov for at blive spurgt til vold fx i forbindelse med jordemorbesej. Mændene ønsker også mulighed for at snakke med en jordemor alene, og ønsker at de kunne blive beroliget i, at de helt sikkert vil få noget hjælp, og at det de siger, ikke vil blive brugt imod dem senere hen. Generelt efterspørger mændene i løbet af deres partners graviditet guidning og materiale om det at blive fædre. Studiet finder, at det er vigtigt for mændene at blive mødt med respekt og blive set som mere og andet end blot en voldsudøver (Haland et al., 2016).

Et svensk studie baseret på lydoptagelser af samtaler mellem socialrådgivere og forældre, der opsøgte hjælp, dykker yderligere ned i, hvordan forældre fortæller om at opsøge hjælp. Studiet viser, hvordan socialrådgivere hele tiden skal balancere mellem både at skabe en relation til forælderen, men samtidig også sætte ord på volden og placere ansvaret for volden. I studiets empiriske materiale er der både eksempler på socialrådgivere, der har valideret og bekræftet volden som farens ansvar, ligesom der også er eksempler på, at volden blev underkendt og minimeret af socialrådgiveren (Bruno & Eriksson, 2023). Hvilken rolle socialrådgiveren tog afhang også af den position, som mændene indtog. Studiet afdækker fire positioner, som mændene indtog.

Den mest dominerende position blandt mændene er at søge hjælp, men ikke være særlig åbne om, hvad der sker i praksis. Fx ved at fortælle om, at de har svært ved at styre deres temperament uden at være særlig specifikke om, hvad der så sker, når det ikke lykkes. Selvom de opsøger hjælp, er de alligevel tilbageholdende med at fortælle om volden. Her oplever forskerne, at socialrådgiverne indtager en aktivt lyttende og støttende position, og at de ikke udfordrer fædrenes negative kommentarer om mødrene. Den anden position er en åben position, hvor mændene, når de søger hjælp, fortæller om, hvad der foregår, og at de udøver vold. Her oplever forskerne ikke, at socialrådgiverne går mere ind i situationen eller børnenes reaktioner herpå. Forskernes fortolkning af situationen er, at fordi faren er samarbejdsvillig, og der er en god og åben stemning, er socialrådgiverne bange for at ødelægge den relation, de er i gang med at opbygge. Derfor får de ikke brugt muligheden for at se på barnets perspektiv og holde fokus på sikkerhedsaspektet. En tredje position, fædrene indtager, er en forsvarsposition, hvor de lægger skylden på mødrene og deres adfærd som årsagen til problemerne. Her fortolker forskerne situationen som, at det er svært for socialrådgiverne at fastholde fokus på fædrenes egen rolle og handlinger. En fjerde position er at blive aggressiv i løbet af samtalen, hvor hovedtemaet gennem samtalen er fædrenes oplevelse af fagpersonerne som passive i forhold til familiens problemer. Dette er en relativ sjælden position for fædrene. Her forsøger socialrådgiveren delvist at udfordre opfattelsen af fagpersonerne som passive og samtidigt gøre fædrene bevidste om deres eget ansvar og muligheder for at søge hjælp (Bruno & Eriksson, 2023).

Et norsk studie af den norske barnevernstjeneste har som en del af en større undersøgelse interviewet forældre om deres oplevelser med barnevernet. De har både interviewet forældre, hvor der er vold mod barnet og forældre, hvor der er vold og konflikter mellem forældrene. De forældre, der har udøvet vold mod barnet, har generelt mange negative erfaringer med barnevernet og oplever, at de blev talt til på en hård og nedladende måde. Forældrene fortæller, at det opleves meget skamfuldt at have en sag i barnevernet og i nogle tilfælde, at omgangskredsen har fjernet sig fra dem, og at andre børn ikke må lege med deres børn. En fælles erfaring blandt de interviewede forældre er en oplevelse af, at de skal bekræfte barnets udsagn til barnevernet, og hvis forældrene forsøger at korrigere eller forklare, bliver det afvist som bagatellisering. De har en oplevelse af, at de skal "indrømme" det, som barnet har fortalt, førend de kan få hjælp. Forældrene ønsker, at der bliver taget mere hensyn til, at de også er i akut krise og kan opleve situationen som skræmmende. Forskerne påpeger dermed, at uanset om man er udøver eller udsat, så kræver det at fortælle om vold en god relation, og en vigtig del af opsporingen og arbejdet med vold og overgreb er derfor også at tage tid til at opbygge denne relation (Bredal et al., 2024).

5.4. Opsummering

I dette kapitel har vi undersøgt, hvad der har betydning for forældres erkendelse af, at deres handlinger er forkerte, og at de har brug for hjælp. Flere kvalitative interviewundersøgelser med fædre, der er i behandling for at udøve partnervold, finder, at forældreskabet er en væsentlig drivkraft for motivation og erkendelse af behovet for hjælp, hvorfor den periode, hvor man bliver forælder, kan være et vindue for forandring. Derudover fremhæves ønsket om at være en bedre forælder, end ens egne forældre har været, som en drivkraft for ønsket om forandring, men der peges ikke på andre drivkræfter i den identificerede litteratur.

Herimod fremhæves flere barrierer for erkendelse. En af dem er skam. Forestillinger om, hvordan en voldsudøver er, påvirker både forældrene og deres omgivelser, og forældrene opfatter ikke sig selv som en typisk voldsudøver. En anden barriere, der fremhæves, er, at forældrene har en snæver forståelse af, hvad vold er. Det kan både handle om, at de primært opfatter vold som fysisk vold, ligesom nogle studier også finder, at forældre vurderer de fysiske voldshandlinger efter alvorsgraden og formålet med handlingen. En tredje barriere er en mangelfuld forståelse af egne forældrekompetencer. I evalueringen af egne forældrekompetencer lægger forældrene i de præsenterede studier vægt på deres intentioner om at være en god forælder frem for deres handlinger og overvurderer hermed deres forældrekompetencer. Den sidste barriere, vi har identificeret, er egne voldserfaringer fra barndommen. Nogle forældre bruger det som forklaring på deres egen voldsudøvelse, mens andre fremhæver, at disse oplevelser i barndommen gør dem bedre rustet til forældreskabet.

Mødet med fagpersoner kan både være en drivkraft og en barriere for erkendelse og motivation, og fagpersoner skal i mødet med forældre, der udøver vold, balancere mellem både at skabe en relation til forælderen og samtidig sætte ord på volden og placere ansvaret for volden.

Generelt er erkendelse og vejen til hjælp ikke et emne, der er særligt belyst i den lokaliserede litteratur. Der er således begrænset viden om, hvad der egentlig hjælper erkendelse på vej på tværs af forældre, der bruger vold direkte eller indirekte mod deres børn, og hvordan man kan motivere forældre til at opsøge hjælp. Som i det foregående kapitel mangler vi viden om, hvordan forældrenes livssituation spiller sammen med deres erkendelse og motivation for at opsøge hjælp.

Kapitel 6

Typologier

6. Typologier

Formålet med dette kapitel er at identificere forskelle og ligheder i karakteristika ved forældre, der udøver vold. Der har generelt i den identificerede litteratur ikke været meget fokus på typologiseringer af forældre, der udøver vold. Kapitlet er dermed baseret på to nordiske artikler om forældre, der udøver vold mod deres børn (Katz et al., 2020; Cater & Sjögren, 2016), og en nordisk artikel om forældre, der dræber deres børn (Heide Ottosen et al., 2022). De to artikler om forældre, der udøver vold mod deres børn, undersøger børns oplevelser med vold udøvet af deres far og identificerer voldstypologier på baggrund heraf. Det første studie tager udgangspunkt i den vold, faren direkte har udsat børnene for, mens det andet studie baserer sig på den vold, børnene indirekte har været udsat for i kraft af farens voldsudøvelse mod moren. Det første studie er finsk/engelsk, mens det andet studie er svensk. Artiklen om forældre, der dræber deres børn, er dansk og baserer sig på en gennemgang af dokumenter i sager, hvor forældre har dræbt deres børn.

6.1 Forældre, der udøver vold mod deres børn

Det første studie baserer sig på to separate datasæt fra henholdsvis Finland og England bestående af i alt 29 interviews med børn og unge, hvis fædre har udøvet vold i form af 'tvingende kontrol'³. Studiet undersøger, hvordan voldsudøvende fædre bruger tvingende kontrol mod deres børn, efter fædrene er separeret fra deres ekspartnere. Det vil sige, hvordan fædrene bruger de samme strategier mod deres børn, som de har brugt mod deres ekspartnere. Studiet identificerer tre typer af vold, som børnene oplever, at fædrene bruger mod dem – henholdsvis *dangerous fathering*, *admirable fathering* og *omnipresent fathering*. Om typen *dangerous fathering*, beskriver børnene, at faren bruger magt, kontrol, trusler, intimidering, stalking og straf som en del af den tvingende kontrol efter separationen fra børnenes mor. Dette udmønter sig bl.a. i dødstrusler mod familiens omgangskreds eller indbrud i hjemmet. Handlinger indenfor denne kategori holdes oftest skjult fra fagprofessionelle og andre udenfor den tætteste familie.

Dernæst beskriver nogle af børnene en type af vold, *admirable fathering*, hvor faren skjuler sin magt og kontrol bag et ydre karakteriseret af omsorgsfuldhed, overbærenhed, bekymring og italesættelse af sig selv som offer. Særligt i kombination med *dangerous fathering*, viser *admirable fathering* sig som et effektivt middel til at kontrollere barnet, idet det både får barnet til at ville være i kontakt med sin far, mens det samtidigt er bange for ham. Denne form for handlinger er oftest målrettet fagprofessionelle og familiens bredere netværk og kan foregå samtidigt med, at faren udøver vold i den private sfære. Hermed fremstiller faren sig selv som et offer og moren som voldsudøver eller utilstrækkelig forælder.

³ Dansk oversættelse af det engelske begreb 'Coercive Control', der beskriver komplekse mønstre af strategisk adfærd, der isoleret set ikke virker voldelige og kontrollerende, men som samlet set udgør et regime af kontrol over den voldsudsatte i form af f.eks. regler for opførsel, der begrænser den udsattes uafhængighed og frie vilje.

Mens de to førstnævnte typer beskriver forskellige handlemåder, fædrene bruger som en del af udøvelsen af tvingende kontrol, beskriver den tredje type, *Omnipresent fathering*, den mentale og følelsesmæssige tilstand, der opstår hos børnene som følge af volden. *Omnipresent fathering*, er dermed en beskrivelse af børnenes følelse af, at faren kan dukke op hvor og når som helst for at chikanere, manipulere, kidnappe eller angribe dem eller deres mødre, hvorfor børnene konstant er præget af bekymring, angst og frygt for faren (Katz et al., 2020).

Det andet studie er baseret på interviews med ti børn, der er bosat på et svensk krisecenter, fordi deres far har udsat deres mor for partnervold. Studiet identificerer mønstre i børnenes oplevelser med den vold, de har været vidne til, og forbinder disse oplevelser med allerede etablerede typologier indenfor partnervold. De identificerede tre typer af oplevelser med vold blandt børnene er henholdsvis *Obedience-Demanding Violence*, *Chronic and Mean Violence* og *Parenthood-Embedded Violence*. *Obedience-Demanding Violence* er blandt andet karakteriseret ved farens manglende evne til at regulere sine følelser, hvor påvirkning af alkohol er en central faktor. Ved denne type vold anvender faren udelukkende vold i hjemmet, og børnene udsættes for vold i relation til hans manglende evne til at håndtere en situation, som ikke går efter hans ønsker/vilje – fx hvis børnene eller moren ikke handler efter hans ønsker. Ydermere beskrives faren som havende let til vrede og være dominerende og doven. Børnene oplever, at de skal indordne sig farens ønsker og behov, og at hans evne til nogle gange at være sød gør, at de indordner sig. Børnene beskriver fædrene som passivt til stede i familielivet, samtidig med at de har et behov for kontrol over medlemmerne i familien. Børnene oplever en manglende interesse fra faren, men ønsker dog stadig tid og interaktion med ham, når han ikke er voldelig.

Den anden type af vold, som undersøgelsen identificerer, kalder de *Chronic and Mean Violence*. Børnene beskriver en vold, som er kronisk og ikke betinget af bestemte situationer, hvorfor den er umulig at undgå. Volden opstår især, når farens behov for kontrol og magt over familien bliver truet. Børnene oplever en konstant frygt for deres far og udtrykker et ønske om ikke at have kontakt med ham. De beskriver fædrene som værende kronisk voldelige, onde mennesker, der ikke er gode for børn, og ikke i stand til at forbedre sig. Volden anses af børnene som en konsekvens af farens personlighed og yderligere, at farens problemer i sin relation til andre mennesker er relateret til alt, der truer hans magtposition i familien, hvorfor han bruger voldelige strategier til at genvinde magten.

Den tredje type af vold kalder de *Parenthood-Embedded Violence*. Volden relaterer sig til misbrug af alkohol, specifikke situationer og farens personlighed. Børnenes måde at omtale deres far på er modsætningsfyldt, og den voldelige side af deres far virker ikke til at dominere deres billede af ham i relation til den side, som de oplever, bidrager med positiv værdi til deres liv. Børnene beskriver desuden sjældent fædrenes voldelige adfærd som vold, men formulerer det i mere neutrale termer – såsom at han altid er meget stresset, er lidt mærkelig, eller at han nogle gange tager fat i deres arm. De har sværere ved at beskrive volden, deres oplevelser, og hvorfor fædrene udøver volden end ved de to andre typer. Faren karakteriseres her som at have en manglende interesse for børnene, men at børnene, på trods af det, ønsker hans tilstedeværelse. Farens rolle som forælder og voldsudøver adskilles fra hinanden som to separate mennesker. I undersøgelsen er fortolkningen derfor, at denne type af voldsbeskrivelser afspejler børnenes længsel efter en kærlig og nærværende far. Således viser deres behov og ønske om en kærlig og nærværende far at vægte tungere end oplevelsen af den vold, som deres far udsætter dem for (Cater & Sjögren, 2016).

Overordnet ser vi altså, at begge studier repræsenterer en kategorisering af den vold, fædre har udøvet, snarere end en typologi over voldelige fædre. Da begge studier er baseret på data om fædre, er det uklart, om kategoriseringen også er anvendelig i forhold til mødres voldsformer. Derudover er typologierne baseret på børnenes oplevelser af fædrenes handlinger, samt børnenes fortolkninger af motiverne bag volden. Der mangler derfor viden om, hvordan sådanne handlinger kategoriseres ud fra forældrenes egne oplevelser og perspektiver, hvilket peger på et behov for undersøgelser, der har forældrene som primære informanter.

6.2 Forældre, der dræber deres børn

Forældres drab af deres børn kan være drevet af forskellige omstændigheder. Nogle af de studier, der undersøger fænomenet, foreslår forskellige kategoriseringer af bevæggrundene for at dræbe sit eget barn, men der findes ikke én måde at typologisere børnedrab på. I tidligere forskning var det mere normalt at klassificere drabene ud fra gerningspersonernes motiver, mens nyere forskning i højere grad antager en tilgang, der tager højde for at kontekstuelle forhold som psykiske problemer, vold i hjemmet, separation eller misbrug, har indflydelse (Heide Ottosen et al., 2022).

Når typologierne tager udgangspunkt i gerningspersonernes motiver, er det ofte med udgangspunkt i den amerikanske professor i psykiatri, Phillip Resnicks, typologi (Resnick, 1969). Resnicks typologi tager udgangspunkt i årsager, som involverer psykiske lidelser, mishandling af barnet eller at barnet har været uønsket fra fødslen. Derudover involverer hans typologi henholdsvis et altruistisk motiv om at fjerne ægte eller forestillet smerte fra barnet, samt et motiv om at hævne sig på sin tidligere eller nuværende partner. Selvom adskillige undersøgelser refererer til Resnicks kategorisering af forældres motiver for drab af deres børn og anser den som valid, nævner flere, at der findes andre internationale typologier, der kan nuancere den (Hedlund et al., 2016).

Den danske kortlægning tager udgangspunkt i en tilgang, der inkluderer kontekstuelle forhold, og opdeler fænomenet i syv afgrænsede kategorier, der både overlapper med andre internationale kategoriseringer, men også tilføjer nye kategorier (Heide Ottosen et al., 2022):

- 1) *Barnedrab mv.*: En relativt ung mor, der ofte er enlig, dræber eller efterlader sit nyfødte barn straks efter fødslen. Graviditeten har ofte været holdt skjult for omverdenen.
- 2) *Fatal børnemishandling*: I de fleste tilfælde en far, der dræber sit barn som følge af mishandling eller vold.
- 3) *Psykosser og psykiske lidelser*. Oftest en mor, der på baggrund af sin psykiske tilstand f.eks. fødselsdepression, skizofreni eller depression, begår drab på sit barn.
- 4) *Pressede livsomstændigheder*. Oftest en mor, der er belastet af sine livsomstændigheder. Drabet ledsages ofte af selvmord eller selvmordsforsøg.
- 5) *Samlivsbrud*: En far i konteksten af et (forestående) samlivsbrud. Dræber også i nogle tilfælde børnenes mor og ofte også sig selv efterfølgende eller forsøger herpå.
- 6) *Konflikter om børnene*: Oftest en far, der i forlængelse af et samlivsbrud, hvor der også er familieretslige konflikter, dræber børnene. I nogle tilfælde begår han selvmord eller forsøger på det efterfølgende.

- 7) *Krakeleret normalitet*: En far, der indgår i en veletableret kernefamilie, dræber i de fleste tilfælde hele familien og efterfølgende sig selv eller forsøger herpå. Drabene udløses f.eks. af alvorlige økonomiske problemer.

6.3 Opsummering

Der har generelt ikke været meget fokus på typologiseringer af forældre, der udøver vold, i den identificerede litteratur. Litteraturstudiet inkluderer to kategoriseringer af den vold, fædre har udøvet og er begge baseret på børnenes oplevelser af fædrenes handlinger, og hermed børnenes fortolkninger af motiverne bag volden. Vi har ikke fundet typologier over voldelige forældre generelt. Den ene typologi identificerer tre typer af voldelige strategier, som fædre bruger mod deres børn – henholdsvis *dangerous fathering*, *admirable fathering* og *omnipresent fathering*. Den anden typologi omhandler fædres vold mod mødre. Her identificeres tre typer af oplevelser med vold blandt børnene – henholdsvis *Obedience-Demanding Violence*, *Chronic and Mean Violence* og *Parenthood-Embedded Violence*. Foruden disse typologier, har vi identificeret en dansk typologi vedrørende forældre, der dræber deres børn. De opdeler fænomenet i syv afgrænsede kategorier; 1) BARNEDRAB mv., 2) Fatal børnemishandling, 3) Psykoser og psykiske lidelser, 4) Pressede livsomstændigheder, 5) Samlivsbrud, 6) Konflikter om børnene, og 7) Krakeleret normalitet. Studierne baserer sig dermed på en kategorisering af den vold, fædre har udøvet, mere end det er typologier over voldelige forældre generelt og er desuden også baseret på børnenes oplevelser af fædrenes handling, samt børnenes fortolkninger af motiverne bag volden. Der mangler derfor viden om, hvordan voldelige handlinger kategoriseres ud fra forældrenes egne erindringer og retfærdiggørelser, hvilket peger på et behov for undersøgelser, der har forældrene som primære informanter. Der mangler desuden viden baseret på mødre.

Litteraturliste

7. Litteraturliste

- Algren, M. H., & Laursen, B. (2022). *Vold og overgreb i Danmark 2021. Analyser baseret på Sundheds- og sygelighedsundersøgelserne 2005, 2010, 2017 og 2021*. Statens Institut for Folkesundhed.
- Aner, L. G., Salka, J., & Johansen, K. B. H. (2023). *Vold gennem livet. En undersøgelse af sammenhænge mellem vold i barndomshjemmet og partnervold i voksenlivet*. Lev Uden Vold.
- Aner, L. G., Salka, J., Johansen, K. B. H., & Holst, J. (2024). *Partnervoldens karakter. En undersøgelse af forekomst, virkninger og afhængighedsforhold*. Lev Uden Vold.
- Annerbäck, E. M., Wingren, G., Svedin, C. G., & Gustafsson, P. A. (2010). Prevalence and characteristics of child physical abuse in Sweden - Findings from a population-based youth survey. *Acta Paediatrica, International Journal of Paediatrics*, 99(8), 1229–1236. <https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.2010.01792.x>
- Askeland, I. R., & Heir, T. (2014). Psychiatric disorders among men voluntarily in treatment for violent behaviour: a cross-sectional study. *Open*, 4, 4485. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2013>
- Askeland, I. R., Lømo, B., Råkil, M., & Isdal, P. (2021). Alternative to Violence, a Violence-Focused Psychotherapy for Men Using Violence Against Their Female Partner. In *Handbook of Interpersonal Violence and Abuse Across the Lifespan: A Project of the National Partnership to End Interpersonal Violence Across the Lifespan (NPEIV)* (pp. 3445–3470). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-89999-2_297
- Bredal, A., Kojan, H., Nilsen, M., Skrove, G., Skårstad, A., Og, S., & Øverlien, C. (2024). *Barnevernstjenestens arbeid med vold og overgrep*. NKVTS - Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Bruno, L., & Eriksson, M. (2023). Conversations about violence, risk and responsibility with divorced and support-seeking fathers in Sweden. *Child and Family Social Work*, 28(3), 764–773. <https://doi.org/10.1111/cfs.13002>
- Børns Vilkår (2025). *Vold mod børn i Danmark 2025. Omfang af fysisk og psykisk vold mod børn i 8. klasse*.
- Cater, Å. K., & Sjögren, J. (2016). Children Exposed to Intimate Partner Violence Describe Their Experiences: A Typology-Based Qualitative Analysis. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 33(6), 473–486. <https://doi.org/10.1007/s10560-016-0443-7>
- Christoffersen, M. N., & Soothill, K. (2003). The long-term consequences of parental alcohol abuse: A cohort study of children in Denmark. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 25(2), 107–116. [https://doi.org/10.1016/S0740-5472\(03\)00116-8](https://doi.org/10.1016/S0740-5472(03)00116-8)
- Elklit, A., Murphy, S., Skovgaard, C., & Lausten, M. (2023). Physical violence against children with disabilities: A Danish national birth cohort prospective study. *European Journal of Psychotraumatology*, 14(1). <https://doi.org/10.1080/20008066.2023.2173764>
- Ellonen, N., Fagerlund, M., & Pösö, T. (2018). Free-text comments as a tool for developing the self-report method: Parents' responses to a survey on violence against children. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 51(1), 58–75. <https://doi.org/10.1177/0004865816671381>

- Ellonen, N., Peltonen, K., Pösö, T., & Janson, S. (2017). A multifaceted risk analysis of fathers' self-reported physical violence toward their children. *Aggressive Behavior, 43*(4), 317–328. <https://doi.org/10.1002/ab.21691>
- Ellonen, N., Pitkanen, J., Aaltonen, M., Remes, H., & Martikainen, P. (2023). Socioeconomic differences in children's victimization to maternal and paternal violence: a register-based study. *Scandinavian Journal of Public Health*. <https://doi.org/10.1177/14034948231180670>
- Eriksson, M., & Hester, M. (2001). Violent Men as Good-enough Fathers. *VIOLENCE AGAINST WOMEN, 7*(7), 779–798.
- Felson, R. B., Savolainen, J., Hughes, L. A., & Ellonen, N. (2015). Gender, Provocation, and Intimate Partner Aggression. *Partner Abuse, 6*(2), 180–196. <https://doi.org/10.1891/1946-6560.6.2.180>
- Guðjónsdóttir, R. Á., & Berggren, K. (2024). Dealing with discomfort: Affective dissonance in fathers' narratives of violence. *Feminism and Psychology*. <https://doi.org/10.1177/09593535241262906>
- Guðjónsdóttir, R. Á., & Stanley, N. (2024). Ticking the boxes: fathers' performativity, change and intimate partner violence. *Nordic Social Work Research, 14*(3), 387–399. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2023.2294292>
- Haapasalo, J., & Petaja, S. (1999). Mothers Who Killed or Attempted to Kill Their Child: Life Circumstances, Childhood Abuse, and Types of Killing. *Violence and Victims* (Vol. 14, Issue 3).
- Haland, K., Lundgren, I., Lidén, E., & Eri, T. S. (2016). Fathers' experiences of being in change during pregnancy and early parenthood in a context of intimate partner violence. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being, 11*. <https://doi.org/10.3402/qhw.v11.30935>
- Hedlund, J., Masterman, T., & Sturup, J. (2016). Intra- and extra-familial child homicide in Sweden 1992-2012: A population-based study. *Journal of Forensic and Legal Medicine, 39*, 91–99. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2016.01.011>
- Heide Ottosen, M., Høyer Bom, L., Rasmussen, N., & Boserup, B. (2022). *Drab i familien: Når børn bliver ofre* (1st ed., Vol. 1). Djøf Forlag.
- Hurme, T., Alanko, S., Anttila, P., Juven, T., & Svedström, E. (2008). Risk factors for physical child abuse in infants and toddlers. *European Journal of Pediatric Surgery, 18*(6), 387–391. <https://doi.org/10.1055/s-2008-1038922>
- Isdal, P. (2018). *Meningen med volden*. Kommuneforlaget.
- Johansen, K. B. H., Leth, M. L., Thorbjørnsen, N. W., & Aner, L. G. (2023). *Går vold i arv? En kvalitativ undersøgelse af betydningen af vold i opvæksten for familielivet som voksen*. Lev Uden Vold.
- Johansen, K. B. H., Weih, N., Frederiksen, M. N., & Oldrup, H. (2020). *Veje mod et liv uden vold. Erfaringer fra kvinder og mænd, som har været udsat for eller har udøvet vold mod en partner*. Lev Uden Vold.
- Katz, E., Nikupeteri, A., & Laitinen, M. (2020). When Coercive Control Continues to Harm Children: Post-Separation Fathering, Stalking and Domestic Violence. *Child Abuse Review, 29*(4), 310–324. <https://doi.org/10.1002/car.2611>

- Kauppi, A., Kumpulainen, K., Karkola, K., Vanamo, T., & Merikanto, J. (2010). Maternal and Paternal Filicides: A Retrospective Review of Filicides in Finland. In *J Am Acad Psychiatry Law* (Vol. 38).
- Karlsson, I., Andersen, M. K., Bjerre, S. & Johansen, K. B. H. (2021). *Viden om vold i nære relationer. En kortlægning af litteratur fra 1984 til 2020 i Danmark*. Lev Uden Vold.
- Kruse, A. E., & Bergman, S. (2014). «Jeg kan jo ikke kalle det noe annet enn vold...»: En forskningsoversikt og en intervjustudie om mødres vold mot barn. NKVTS - Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Leppäkoski, T., Vuorenmaa, M., & Paavilainen, E. (2024). Families of four-year-old children experiencing violence: A national survey of parents and public health nurses on help and support. *Child Abuse Review*, 33(1). <https://doi.org/10.1002/car.2847>
- Lindell, C., & Svedin, C. G. (2001). Physical child abuse in Sweden: A study of police reports between 1986 and 1996. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 36, 150–157.
- Lyk-Jensen, S. V., Bøg, M., & Lindberg, M. R. (2017). *Børn, der oplever vold i familien. Omfang og konsekvenser*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Lysell, H., Runeson, B., Lichtenstein, P., & Långström, N. (2014). Risk factors for filicide and homicide: 36-Year national matched cohort study. *Journal of Clinical Psychiatry*, 75(2), 127–132. <https://doi.org/10.4088/JCP.13m08372>
- Miller, L. E., Cater, Å. K., Howell, K. H., & Graham-Bermann, S. A. (2014). Perpetration patterns and environmental contexts of IPV in Sweden: Relationships with adult mental health. *Child Abuse and Neglect*, 38(1), 147–158. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.10.023>
- Mohaupt, H. (2024). *Vold og foreldreskap* (1st ed., Vol. 1). Fagbokforlaget.
- Mohaupt, H., & Duckert, F. (2016). Parental reflective functioning in fathers who use intimate partner violence: Findings from a Norwegian clinical sample. *Nordic Psychology*, 68(4), 272–286. <https://doi.org/10.1080/19012276.2016.1162107>
- Mohaupt, H., Duckert, F., & Askeland, I. R. (2020). How Do Men in Treatment for Intimate Partner Violence Experience Parenting their Young Child? A Descriptive Phenomenological Analysis. *Journal of Family Violence*, 35(8), 863–875. <https://doi.org/10.1007/s10896-019-00083-x>
- Mohaupt, H., Duckert, F., & Askeland, I. R. (2021). How Do Memories of Having Been Parented Relate to the Parenting-Experience of Fathers in Treatment for Intimate Partner Violence? A Phenomenological Analysis. *Journal of Family Violence*, 36(4), 467–480. <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00210-z>
- Ottosen, M. H., Frederiksen, S., & Henze-Pedersen, S. (2020). *Psykisk vold mod børn i hjemmet. Et vidensgrundlag*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Ottosen, M. H., & Henze-Pedersen, S. (2021). *Fysisk vold og seksuelle overgreb mod børn. En vidensopsamling*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Ottosen, M. H., & Østergaard, S. V. (2022). *Partnervold i Danmark 2020*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

- Peltonen, K., Ellonen, N., Pösö, T., & Lucas, S. (2014). Mothers' self-reported violence toward their children: A multifaceted risk analysis. *Child Abuse and Neglect*, 38(12), 1923–1933. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2014.10.016>
- Rangul Askeland, I., Lømo, B., Strandmoen, J.-F., & Heir og Odd Arne Tjersland, T. (2012). *Kjennetegn hos menn som har oppsøkt Alternativ til Vold (ATV) for vold i naere relasjoner Alternativ til Vold-Terapiprojektet*. NKVTS - Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Rayce, S. B., Poulsen, M. H., & Karmsteen, K. (2016). *Vold i opdragelsen. En kvantitativ beskrivelse af mødres vold mod børn med udgangspunkt i Årgang 95 - forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Resnick, P. J. (1969). Child Murder by Parents: A Psychiatric Review of Filicide. *Am J Psychiatry*, 126(3), 325–334. <https://doi.org/10.1176/ajp.126.3.325>
- Sariola, H. & Uutela, A. (1992). The prevalence and context of family violence against children in Finland. *Child Abuse & Neglect* 16(6), 823-832. [https://doi:10.1016/0145-2134\(92\)90084-5](https://doi:10.1016/0145-2134(92)90084-5).
- Sundwall, A. J., Sturup, J., Rosén, A., & Zilg, B. (2024). Swedish child homicide investigations: A population-based study 1998 to 2017. *Child Abuse and Neglect*, 149. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106679>
- Temrin, H. (2024). Paternal Filicide in Sweden: Background, Risk Factors and the Cinderella Effect. *Evolutionary Psychology*, 22(3). <https://doi.org/10.1177/14747049241265623>
- Temrin, H., Nordlund, J., Rying, M., & Tullberg, B. S. (2011). Is the higher rate of parental child homicide in stepfamilies an effect of non-genetic relatedness? *Current Zoology* (Vol. 57, Issue 3). <https://academic.oup.com/cz/article/57/3/253/1815634>
- Veteläinen, A., Grönholm, H., & Holma, J. (2013). Discussions of fatherhood in male batterer treatment group. *SAGE Open*, 3(2), 1–10. <https://doi.org/10.1177/2158244013492083>
- Volsing, M. S. H., & Rasmussen, B. L. (2020). *Klienterne, Volden og Effekten af Behandlingen*. Dialog mod Vold, AskovFonden.